

KTB/3/2011/ÁN
KTB/3/2010-2014/ÁN

J e g y z ő k ö n y v *

az Országgyűlés **Számvevőszéki és költségvetési bizottsága**
a 2002-2010 közötti államadósság-növekedés okait vizsgáló albizottságának

2011. április 11-én, hétfőn 10 óra 06 perckor
az Országház főemelet 64. számú tanácstermében
megtartott üléséről

* *A jegyzőkönyv eredeti hitelesített példánya az Országgyűlés Levéltárában megtalálható.*

Tartalomjegyzék

Napirend:	3
Az ülés megnyitása és a napirend elfogadása	5
Az államadósság alakulása, jellemző tendenciái 2002-2010 között	5
Dr. László Csaba meghallgatása	5
<i>Dr. László Csaba szóbeli kiegészítése</i>	5
<i>Kérdések, észrevételek, megjegyzések</i>	9
<i>Dr. László Csaba reflexiói</i>	16
<i>További kérdések, észrevételek</i>	18
<i>Dr. László Csaba válasza</i>	20
Dr. Draskovics Tibor meghallgatása	22
<i>Dr. Draskovics Tibor szóbeli tájékoztatója</i>	22
<i>Kérdések, észrevételek</i>	25
<i>Dr. Draskovics Tibor válasza</i>	25
<i>További kérdések, megjegyzések</i>	28
<i>Dr. Draskovics Tibor válasza</i>	31
<i>Újabb észrevételek</i>	33
A napirendi pont lezárása	34
Az ülés bezárása	35

Napirend:

1. Az államadósság alakulása, jellemző tendenciái 2002 és 2010 között
Dr. László Csaba és dr. Draskovics Tibor volt pénzügyminiszterek meghallgatása
2. Egyebek

Az ülés résztvevői:

A bizottság részéről megjelent:

Elnököl: **dr. Dancsó József** (Fidesz), az albizottság elnöke

Babák Mihály (Fidesz)

Márton Attila (Fidesz)

Seszták Oszkár (KDNP)

Pösze Lajos (független)

Helyettesítési megbízást adott:

Balla György (Fidesz) Babák Mihálynak (Fidesz),
Szijjártó Péter (Fidesz) dr. Dancsó Józsefnek (Fidesz).

Meghívottak részéről:

Hozzászólók:

Dr. László Csaba volt pénzügyminiszter

Dr. Draskovics Tibor volt pénzügyminiszter

Volner János (Jobbik)

(Az ülés kezdetének időpontja: 10 óra 06 perc)

Az ülés megnyitása és a napirend elfogadása

DR. DANCSÓ JÓZSEF (Fidesz), az albizottság elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Jó napot kívánok, tisztelt képviselőtársaim. Szeretettel üdvözlöm a sajtó munkatársait és az albizottság munkáját segítő kollégákat. Mai napirendünkön az államadósság alakulása, a 2002 és 2010 között jellemző tendenciái szerepelnek. Dr. László Csaba volt pénzügyminiszter úr és dr. Draskovics Tibor volt pénzügyminiszter urak meghívott vendégeink, őket is szeretettel és tisztelettel köszöntöm. Ezen kívül van még Egyebek napirendi pontunk. Érdeklődő képviselőtársunkat, Volner János urat is külön tisztelettel köszöntöm.

Aki elfogadja a napirendi javaslatot, kérem kézfelemeléssel jelezze! *(Szavazás.)* Megállapítom, hogy az albizottság egyhangúlag elfogadta napirendjét, így munkánkat megkezdhetjük.

Az államadósság alakulása, jellemző tendenciái 2002-2010 között

Az eddig tevékenységünk során meghallgattuk az Állami Számvevőszék, a Magyar Nemzeti Bank képviselőit, illetve korábban az Államadósság Kezelő Központ és a Nemzetgazdasági Minisztérium képviselőit. Különböző szakmai anyagokat kaptunk az államadósság vizsgálatához. Most ahhoz a szakaszhoz érkeztünk, amikor a politikai döntéshozókat kívánjuk vendégül látni, meghallgatva, hogy ők milyen szemszögből látták-látják akkori tevékenységüket. Még egyszer köszönöm, hogy elfogadták meghívásunkat.

Dr. László Csaba meghallgatása

Nyilván időrendben célszerű haladni, ezt javaslom képviselőtársaimnak, ezért az államadósság alakulását először 2002. május 27. és 2004. február 15. között vizsgálánk, amikor László Csaba úr volt Magyarország pénzügyminisztere. László Csaba úr készített egy anyagot is, amit köszönettel átvettünk. Először tehát önnek adnám meg a szót, kíváncsian várjuk az ön meglátásait arról az időszakról, amikor ön pénzügyminiszter volt, és utána természetesen képviselőtársaim kérdéseket intézhetnek önhöz. Parancsoljon, öné a szó!

Dr. László Csaba szóbeli kiegészítése

DR. LÁSZLÓ CSABA, volt pénzügyminiszter: Köszönöm szépen. Köszönöm szépen. Tisztelt Bizottság! Röviden szeretnék az elején néhány szót mondani. Az anyag második oldaltól indulva először néhány módszertani kérdéstről szólnék.

Az első, hogy mit jelent az államadósság Magyarországon, mert azt gondolom, ez ma még nem teljesen tisztázott. Nyilván vannak statisztikai mutatószámok, amelyek ezt elég jól lefedik, de a közszférát lehet rendkívül szélesen értelmezni. Idetartoznak az önkormányzatok, a Magyar Nemzeti Bank és akár az állami vállalatok is. Ennek azért lehet jelentősége, mert azok a mutatószámok, amelyeket használunk, nagyon sok esetben csak egy szűkebb kört tudnak felölelni. Ebben a tekintetben azok a számok is, amelyeket a későbbiekben bemutatok, több esetben az államadósság nagyon sok elemére, pedig azok valójában befolyásolják az államháztartás hosszú távú finanszírozhatóságát és fenntarthatóságát. Gondolok itt például az állami vállalatokra. Mind 2002-ben, mind 2011-ben elég komoly konszolidálásra kerül sor, ha jól értem. 2002-ben például, a kormányváltás idején a Magyar Villamos Művek több tízmilliárd forintos veszteséggel rendelkezett, a Magyar Posta veszteséges volt. A Malév, láthatóan ez egy évtizedes probléma, abban az időben is súlyos gondokkal küszködött, a Bábolna csakúgy, a Dunaferr, amely akkor még állami vállalat volt, súlyosan veszteséges volt, és komoly gondokkal küszködött.

Mindez igazolja, hogy a kimutatott államadósság, amit az ÁKK kezel, nem tartalmazta ezeket a veszteségeket, illetve ezeket az adósságokat, holott valójában ezek is valamilyen módon a közszféra adósságához tartoznak. Külön érdemes megemlíteni a Magyar Nemzeti Bankot ebben a tekintetben, amely 100 százalékos állami tulajdonban van, viszont értelemszerűen független. Vagyis gazdálkodása kötődik, de független az államháztartás, illetve a költségvetés egyéb szereplőitől. Jelenleg is több mint 30 milliárd euró a devizatartalék, adott esetben itt az árfolyamok elmozdulása pozitív vagy negatív irányba valójában a közszféra egészének adósságát tudja érdemben mozgatni, még akkor is, ha ez csak a Magyar Nemzeti Bank könyveiben jelenik meg. Jellemző egyébként, hogy az elmúlt 20 évben 2-3 évente mindig változott a Nemzeti Bank és a költségvetés közötti elszámolások szabálya, pontosan azért, mert ez nagyon nehezen megfogható. Maga az államháztartás ebben a tekintetben a központi kormányzat és a helyi önkormányzatok költségvetéseként, illetve az ehhez köthető adósságként fogható fel. A központi kormányzatnak nincs direkt ráhatása a helyi önkormányzatok adósságára, viszont a finanszírozási, támogatási feltételeken keresztül nyilván szoros kapcsolat van a kettő között. Azért látjuk azt, hogy az elmúlt 8-10 évben a helyi önkormányzatoknál is jelentős adósságnövekedés következett be, ez is értelemszerűen az államadósság része. Pont az elmúlt hetekben, hónapokban derült ki, hogy ahhoz, hogy a maastrichti feltételeket, mutatókat illetően a kormány saját vállalásait teljesíteni tudja az államháztartás egészére vonatkozóan, valószínűleg szükséges lesz az önkormányzatok adóssággazdálkodásának valamilyen szintű szabályozására, korlátozására. Ez egyébként már 2002-2003-ban is felmerült, és erre, azt hiszem, tényleg megoldást kell találni.

A kimutatott számoknál talán még fontosabb, ha a magyar nyugdíjrendszert nézzük, az implicit államadósság kérdése. És itt tényleg a nyugdíjrendszert kell elsősorban megemlíteni. A 2011-es költségvetéshez benyújtott 50 éves demográfiai előrejelzésében a jelenlegi kormány például azzal számol, hogy 8,5 millió magyar lakos lesz 50 év múlva Magyarországon. Most már 10-15-20 éve látható, hogy ezek a demográfiai számok milyen irányba haladnak, és ezt az óriási implicit államadósságot is finanszírozni kell majd. Tehát annak ellenére, hogy államadósságként hivatalosan nincs kimutatva, számítások vannak rá, de valahol ez is része az államadósságnak.

Fontos még a különböző feltételes kötelezettségvállalások, illetve a hosszú távú kötelezettségek kérdése, gondolok itt a különféle garanciákra, kezességekre. Ez mindenképpen olyan tétel, ami látszólag szintén nem jelenik meg a statisztikában, de egy adott pillanatban súlyos kötelezettségekkel járhat. Itt utaltam a hosszú lejáratú kötelezettségekre. Különösen a PPP-jellegű programokra jellemző az, hogy kimutatott módon nem jelennek meg az adósságban, de valójában egyfajta finanszírozási konstrukciót jelentenek, és ha pontosan ugyanúgy kamatot meg tőkét kellene fizetni, ezek nincsenek különválasztva. Az elmúlt 3-4 ciklusban születtek ilyen PPP-beruházások autópályára, kulturális létesítményekre, felsőoktatási intézményekre, ezek nincsenek kimutatva ma az államadósságban, de ezek szintén valahol a költségvetést és az adófizetőket terhelik.

Fontos eleme az államadósságnak a különböző hosszú lejáratú kötelezettségek ügye. Itt most csak egy dologra utalnék. Emlékszünk, a lakástámogatási rendszerben a '90-es évek elején a 3 százalékos kamatozású hitelekkel kellett a költségvetésnek szembenéznie, de 2000-2001-ben elindult lakástámogatási rendszernek is nagyon komoly kiadási kötelezettségei voltak a későbbiekben. Ha mondjuk, egy kamattámogatási rendszert 15-20 évre kap meg egy állampolgár, akkor ez akár 15-20 évre jelent kötelezettséget a költségvetés számára.

Az árfolyamok hatásáról. Jelenleg a mai központi költségvetés bruttó adósságának körülbelül 40 százaléka a devizakomponens aránya az államadósságon belül. Ez, azt hiszem, majdnem 100 százalékból euróban van denominálva. Ez azt jelenti, hogy önmagában egy 10 százalékos árfolyam-változás pozitív vagy negatív irányba úgy mozdíthatja el 4 százalékponttal a GDP-arányos államadósságot, hogy nem feltétlenül kell ehhez bármilyen

döntés. Nyilván egy árfolyam-elmozdulás hatása mögött lehetnek belső, hazai gazdaságpolitikai problémák, de adott esetben a világgazdasági környezet változása önmagában is eredményezhet ilyen változásokat anélkül, hogy itthon bárki bármit tett volna.

A következő oldalon az időponttal foglalkozom. Az államadósság jogi értelemben mindig akkor keletkezik, amikor mondjuk az Államadósság Kezelő Központ kibocsát egy kötvényt, egy helyi önkormányzat felvesz hitelt vagy kibocsát egy kötvényt. De közgazdasági értelemben nem ez az igazán lényeges kérdés, ez általában már csak következménye egy költségvetési gazdálkodásnak. Mindig az azt megelőző időszak költségvetési politikája és egyéb finanszírozási kérdések határozzák meg, hogy jogi értelemben mikor és mekkora államadósság keletkezik. Vannak olyan vis maior helyzetek, erre példa a 2003-as költségvetés, amikor év közben a Legfelsőbb Bíróság hozott egy döntést, amit a kormánynak értelemszerűen követnie kellett. A kismamákkal kapcsolatban volt akkor egy nagyon komoly persorozat, és a kormány számára egyértelművé vált, hogy az összes ilyen kötelezettséget ki kell fizetni. Ez valamikor a nyáron történt, ezzel sokat nem lehetett tenni.

A költségvetési determinációk értelmezése, azt gondolom, szintén egy fontos elem, erre majd később pár szóval kitérek. Az elmúlt 20 évben nagyon sok esetben adósságvállalásra, konszolidációra került sor, például 2002 nyarán, amikor a MÁV és a BKV helyzete már tarthatatlan volt, és enélkül a finanszírozásuk összeomolhatott volna. Ezek szintén az államadósság részévé váltak 2002-ben, de ugyanígy a Magyar Fejlesztési Bankhoz vagy az autópálya-finanszírozáshoz kötődő konszolidációk is ebbe a körbe tartoznak. Ezért mondom, hogy nem a keletkezés időpontja, hanem az azokról való döntés, a korábbi gazdálkodás eredménye volt az államadósság.

A számbavételt illetően csak pár szót. Az én időszakomról van szó, de azt gondolom, nincs igazán jó időpont. Én május 27-én léptem hivatalba, és lehet azt mondani, hogy május 28-tól kezdve minden államadósság az új kormányt, illetve engem terhel, mint ahogy mondhatnám azt is, hogy 2004. február 16-án, én február 15-én hagytam el a kormányt, már nekem semmihez nem volt semmi közöm. Úgy vélem, mindkettő hamis állítás lenne. Itt folyamatokról beszélünk, kollektív döntésekről beszélünk. Szerintem az államháztartásban a mai napig vannak olyan folyamatok, amelyekhez közöm volt, akár a '90-es évek elején, hiszen még az az államháztartási törvény van hatályban, amelynek előkészítésében annak idején szakértőként részt vettem, az 1992. évi XXXVIII. törvény. Nyilván ettől még az én szerepem kiemelt az adott időszakot érintően.

Fontos még, és ez a 2002-es időszakra vonatkozóan lehet érdekes, a kincstári egységes számla, a KESZ alakulása. Itt finanszírozási szempontból adott esetben plusz-mínusz több százmilliárd forintok mozogtak az elmúlt időszakban. Ez magyarázhatja adott esetben, hogy akár a hiánnyal szembemenően változott az államadósság alakulása, ugyanis ez a költségvetés finanszírozási számlája. Attól, hogy mondjuk 200 milliárd forint kötvényt egy adott pillanatban az ÁKK kibocsát, és ez növeli az államadósságot, amíg a KESZ-en ez a pénz megvan, addig valójában a nettó államadósság nem változik.

Lényeges a nominál-, illetve reálérték kérdése. Azt gondolom, hogy a nominálérték a számbavétel szempontjából, jogi értelemben nagyon fontos, ha viszont közgazdaságilag akarjuk értelmezni az államadósságot, akkor csak reálmutatókra vagy GDP-arányos mutatókra érdemes támaszkodni. Ebben azért kérdés, hogy mikor melyik GDP-hez viszonyítunk. Itt különösen az évközi adósságszámoknál lehet ez probléma, mivel eltérő mutatókat nézünk. Kérdés, hogy mondjuk, a 2002 júniusában meglévő államadósságot a 2001-es vagy a 2002-es GDP-hez lehet vagy kell viszonyítani. Érdekes módon, 3-4-5 százalékpontos különbségek lehetnek, a későbbiekben majd, a számoknál egyfajta köztes vagy átlag GDP-t gondoltam alkalmazni, mert szerintem ez az, ami legjobban mutatja ilyen szempontból a folyamatokat. Jelenleg nekem nincs olyan apparátusom, amelynek segítségével az ESA-hiány, az ESA-adósság és a pénzforgalmi számok közötti összes eltérést részletesen

tudnám elemezni, illetve bemutatni. De miután a központi költségvetés bruttó adóssága szerintem 95-98 százalékban jól mutatja az időszak folyamatait, és utaltam rá, hogy a helyi önkormányzatoknál a központi költségvetésnek, a központi kormányzatnak mérsékelt a szerepe, ezért azt gondolom, hogy a központi költségvetés bruttó adósságával érdemes egy picit foglalkozni.

A következő oldalon már egy táblázatot próbáltam összerakni. Az ÁKK honlapján a mai napig elérhetőek visszamenőleg azok a havi jelentések, amelyek a központi költségvetés bruttó adósságát mutatják. Ez 2002. május végén 8280 milliárd forint volt. Azt gondolom, hogy miután 2002 nyarán születtek azok a döntések, amelyek a nagy állami vállalatok konszolidációjáról szóltak, illetve veszteségeit ellensúlyozták, ezeket mindenképpen hozzá kell adni az adóssághoz, ha a tényleges helyzetet kívánjuk értékelni. Ahogy utaltam rá, egyfajta átlag GDP-vel érdemes számolni. Saját számításaim szerint 54 százalék körüli volt az államadósság aránya a GDP-hez képest. Hangsúlyozom, ez arra a mutatóra igaz, amiről az előbbiekben beszéltem. 2002 decemberében ugyanez a szám, a GDP-arányos államadósság mértéke érdekes módon csökkent körülbelül 1 százalékponttal, ezért is utaltam rá, hogy vannak ezt befolyásoló tényezők, például a KESZ, az árfolyamok alakulása. Ez elég furán hangozhat akkor, ha egyébként 2002-ben az államháztartás hiánya lényegesen magasabb lett a tervezettnél.

Ennek a többlethiánynak, azt gondolom, két oka volt. Az egyik az előző időszakból származó kötelezettségek számbavétele, gondolok itt a MÁV, az MFB, a BKV ügyeire. Viszont ezzel ellentétes irányú hatás volt, hogy 2002 nyarához képest 2002 végére jelentősen erősödött a forint. Tehát valószínűnek tartom, hogy az a szám, ami a magasabb hiány ellenére alacsonyabb GDP-arányos adósságot mutat, pont azt jelzi, hogy a devizaárfolyamoknak milyen hatásuk van. Ez eredményezhette azt, hogy az államadósság 53,5 százalékra csökkent. 2003 decemberében a központi költségvetés bruttó adóssága és GDP-aránya 56 százalékra növekedett. Itt nyilvánvalóan a folyó hiány növekedése mellett ismét említeni kell az árfolyamok hatását. 2003-ban több esetben jelentős forintgyengülés következett be. Vagyis itt megint az látszik, hogy az árfolyamok hatása adott esetben a hiánytól eltérő vagy azzal szembeni mértékben is változtathatja az államadósság/GDP arányát, ezeknek a tényezőknek az eredője. Erre egyébként, azt hiszem, az ÁKK által beadott anyagban van, az utolsó oldalon egy elég jó táblázat. Ez mutatja az ilyen KESZ-változás, devizakomponens-növekedés arányát. Úgy gondoltam, 2004 júniusa még érdekes lehet, bár ez közel fél évvel a távozásom utáni időszak. Itt megint egy köztes GDP-vel érdemes számolni, ekkor az adósság 58 százalék. Azt hangsúlyoznám, hogy ez mindenképp még 60 százalék alatti, tehát jelenleg is az eurózóna-csatlakozáshoz előírt európai uniós követelmény alatti államadósságszintet jelent. Hozzáteszem azt, hogy természetesen a különböző folyamatok, ciklusok és emberek hatása értelemszerűen éveket vagy ciklusokat is átívelhet. Összefoglalásként a számokat illetően, 2002 májusától 2003 decemberéig körülbelül 2 százalékos növekedés figyelhető meg, de ha 2004 júniusát nézzük, akkor 4 százalékpontos a növekedés az államadósság/GDP arányban.

Végezetül az utolsó oldalról szeretnék még egy picit beszélni, és azt gondolom, hogy itt a költségvetés-politika egészéről kell néhány szót mondani. 2002 elejétől-közepétől, az új kormány hivatalba lépésétől egyértelmű volt, hogy a költségvetési politikában egyfajta kiigazításra van szükség. 2001 végétől a nemzetközi, világgazdasági környezet rosszabb irányba indult el, 2002 nyarán már látható volt, hogy emlékeim szerint hat negyedévben folyamatosan csökkent a GDP növekedésének üteme, illetve az is látható volt, hogy a költségvetésben számtalan olyan elkötelezettség volt, gondolok például a lakástámogatási rendszerre, a köztisztviselők vagy a fegyveresek fizetésemelésére, ami a hiány szempontjából gondot okozhatott. Akkor még nem voltunk az Európai Unió tagja, ezért hivatalosan nem kellett ESA szerinti mutatókat produkálni, és abban az időben még nem volt egyértelműen rögzítve, hogy mely állami vállalatok részei az ESA-mutató szerinti államháztartásnak,

gondolok itt például a Magyar Fejlesztési Bankra és kapcsolódó intézményeire, az autópálya-építéssel foglalkozó cégekre. Mindezek ellenére mi 2002-ben próbáltunk egy tiszta helyzetet teremteni, ezért is eredményezett nagyon nagy államháztartási hiányt, mert a megelőző 2-3 évnek bizonyos ügyeit 2002 elszámolásaiba tettük bele. Ezért is emelkedett 9 százalék fölé az államháztartás hiánya ebben az évben.

A költségvetési politika alapvető célja ebben az időben az volt, hogy egy fokozatos kiigazítás segítségével a ciklus végére eljussunk odáig, hogy a maastrichti feltételeket tudjuk teljesíteni. Ezért 2003 nyarán született egy olyan döntés, hogy 2008-ban szeretnénk az eurózónához csatlakozni. Nem gondoltuk, hogy egy drasztikus, azonnali és nagyon jelentős kiigazításra lenne szükség az államháztartásban, ebben az időszakban is 3-4 százalék körül nőtt a GDP, azt hiszem, 2003-ban 3,5 százalék körüli volt a növekedés, 2004-ben már több mint 4 százalékos. Tehát nem igényelte a külső környezet, a pénzügyi piacokon kialakult helyzet azt, hogy azonnali, súlyos és drasztikus beavatkozásra kerüljön sor, ezért fokozatos kiigazítást terveztünk. Ha megnézzük az számokat, 2002-2003-2004-ben folyamatosan csökkent az államháztartás hiánya, 2004-ben érdemben alacsonyabb volt, mint 2002-ben. Bár hozzáteszem, hogy az ESA-mutatók ebben a tekintetben nem biztos, hogy könnyen eligazítanak. Nagyon nagy tételek voltak ebben az időszakban még, ami a folyó és a tényleges finanszírozási szükséglet, illetve az ESA-mutató között megjelentek. Emlékeim szerint például a Gripenek elszámolása volt állandó probléma ebben. Azt hiszem, most utólag visszanezve a 2003-as zárszámadásban láttam, hogy a 2003-as finanszírozási szükséglet 4 és 5 százalék között növekedett abban az időben, miközben az államháztartás hiánya az ESA szerint ennél magasabb volt. De ha azt nézzük, hogy piacokon milyen többletkeresletet generált az államháztartás abban az időszakban, akkor ebből a szempontból ez a 4,5 százalék körüli finanszírozási szükséglet az, ami ténylegesnek tekinthető.

Fontos, és nagyjából ezzel a gondolattal zárnám, hogy a 2004-es költségvetés kapcsán a parlament elfogadott egy olyan törvényt a Pénzügyminisztérium, illetve a kormány javaslatára, ami rögzítette 2004-re, 2005-re és 2006-ra a hiány mértékét, az Áht. 8. §-ára hivatkozva, de ez a maastrichti feltételek szerinti hiányt jelenti, így 2006-ban már a 2,5 százalékot nem haladhatta volna meg az államháztartás hiánya. Azt gondolom, ha akkor sikerült volna ezeket a feltételeket teljesíteni, akkor mindenképpen jobb helyzetben mentünk volna neki a világgazdasági válságnak. És már a saját időszakomon túli utólagos értékelés, hogy a világgazdasági válság olyan időszak, amikor még a legfelkészültebb országoknak is nehézségekkel szembenézni. Az nyilván egy teljesen más helyzet, azt már nem tudom és nem is szeretném értékelni.

Köszönöm szépen a figyelmet. Látható, hogy az anyagban van még egy oldal, ez az utolsó beszédem, amit 2004 januárjában mondtam, gondoltam, hogy ez talán érdekes és tanulságos lehet a bizottság tagjai számára, ha valakit érdekel a véleményem ezzel az időszakkal kapcsolatban. Köszönöm szépen.

Kérdések, észrevételek, megjegyzések

ELNÖK: Köszönöm szépen, László úr, az elmondottakat. A bizottság tagjait kérdezem, kinek van kérdése. Volner képviselő úr jelzi, hogy neki lenne. Mivel ő nem bizottságunk tagja, a Házszabály alapján akkor van módja és lehetősége kérdést föltenni vagy megszólalni, ha képviselőtársaim ezt megszavazzák. Ezért ezt fölteszem szavazásra, hozzájárulnak-e, hogy Volner képviselő úr kérdést intézzen László úrhoz. Kérem, aki egyetért, kézfelemeléssel jelezze! *(Szavazás.)* Megállapítom, hogy a bizottság ezt egyhangúlag elfogadta, ezért Volner képviselő úrnak lehetősége van kérdést föltenni. Parancsoljon!

VOLNER JÁNOS (Jobbik): Köszönöm szépen, elnök úr. Köszöntöm miniszter urat. Meg szeretném kérdezni, mert állandó viták kereszttüzeiben volt ez a kérdés, hogy az első Orbán-kormány otthonteremtési programja, amire a szocialista politikusok oly sokszor panaszkodtak, hogy jelentős költségvetési terheket ró a hivatalban lévő szocialista kormányokra, az ön álláspontja szerint elsődleges és másodlagos hatásait tekintve körülbelül mekkora éves kötelezettségvállalást jelentett az önök kormányzati időszakában. Különös tekintettel arra, hogy a foglalkoztatás és a hazai építőipari termelés, illetve az építőanyagok gyártása is fellendült ebben az időszakban. Tehát ezzel kapcsolatban kérem miniszter úr álláspontját.

A másik. Végeztek-e különböző szimulációs vizsgálatokat arra vonatkozóan, hogy a száznapos program és egyéb, a költségvetési egyensúlyt veszélyeztető, a szocialista kormányok által elfogadott és életbe léptetett gazdasági intézkedések milyen költségvetési hatást eredményeznek majd közeljövőre? Milyen módon befolyásolják az érintett rétegek fogyasztói kosarát, ezen belül is különös tekintettel arra, hogy a hazai előállítási termékek, szolgáltatások, illetve az import javak aránya hogyan alakul az elfogadott kormányzati intézkedések tekintetében?

Amit ön is érintett, miniszter úr, a forinthitelezés és a hitelek kérdése. A devizahitelek a szocialista kormányok alatt erős túlsúlyba kerültek, jelenleg pedig a mostani, második Orbán-kormány kénytelen ennek terhével megbirkózni. Végeztek-e ezzel kapcsolatban vizsgálatokat? Vizsgálták-e azt, hogy a magyar gazdaság sebezhetőségét mennyire fogja növelni az, hogy az önök kormányzati ciklusa alatt megnőtt a devizahitelek túlsúlya és nagyságrendje is? Javasoltak-e, illetve kidolgoztak-e valamilyen kockázatkezelési technikát erre vonatkozóan? Mert ilyen jellegű szakmai anyagot nem láttunk.

A következő, amit szintén ön is említett, a közszféra átalakításával, illetve a közszféra munkájának ésszerűsítésével kapcsolatban az álláspontunk az, hogy egy hosszú távú kötelezőmunkaszámítás van a politikai elitnek. 2007 volt az első év a rendszerváltástól kezdve, amikor egyáltalán elkészülhetett egy úgynevezett feladatkataszter, ahol 9045 állami közfeladatot vettek számításba. Ezeket aztán hatszintű, funkcionális csoportokba rendezték. Kérdezem miniszter urat, hogy erre nem lett volna-e előbb lehetőség, nem látták volna-e ennek szükségét, hiszen számos párhuzamosság, drága működés kiküszöbölhető lett volna. Matolcsy úr folyó áron számszerűsítette ezeket az értékeket, jelenleg 2800 milliárd forintot költöttek rá az adófizető polgárokra a bürokrácia egy évben. Ennek 30 százalékát látja ésszerűnek csökkenteni a jelenlegi kormány. Ez vélhetően az önök idejében, reálértékben számolva nem lehetett kevesebb. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. László úr, parancsoljon! Utána folytatom a kérdéseket. Parancsoljon!

DR. LÁSZLÓ CSABA, volt pénzügyminiszter: Köszönöm szépen. Az otthonteremtési program, a lakástámogatási rendszer, és nem kérdés, hogy a rendszerváltás óta valószínűleg minden olyan kormány, amely felelősséggel gondolkodott, és én mindegyiket ezek közé sorolom, még akkor is, ha esetleg nem feltétlenül értettem mindig mindenben egyet velük, mindig a viták középpontjában állt. Az a rendszer, ami 2001-ben praktikus elindult, és rendkívüli mértékben megnövelte a támogatásokat, valóban, a lakásépítésben, az építőipari termelésben komoly növekedést eredményezett. Azt gondolom, hogy minden ilyen programnak két elemét érdemes vizsgálni. Az egyik, hogy szociálisan indokolható-e adott esetben a támogatási rendszer módja és mértéke, azokat támogatja-e, akiket társadalmilag tényleg szeretnénk támogatni. Bár ebben lehetnek politikai, szakmai nézetkülönbségek, hogy ki melyik réteget, milyen lakástípust szeretne támogatni. A másik pedig, hogy a gazdaságban

megjelenő keresleti-kínálati viszonyokban mennyiben jelent torzító, nem torzító, ösztönző, ellenösztönző szerepet.

Konkrét számokat most nehezen tudok mondani, ne haragudjon képviselő úr, de szerintem ezek viszonylag könnyen előáshatóak. Az teljesen egyértelmű, hogy itt százmilliárdos nagyságrendben rövid időszak alatt keletkeztek olyan többlettámogatási kötelezettségek az állam számára, amelynek a finanszírozása a költségvetés egészére nézve gondokat okozott. Ez a rendszer egyébként fenntarthatatlan volt, és nemcsak azért, mert a költségvetés nehezen tudta finanszírozni. Tulajdonképpen a válság után derült ki, amikor már látszott, hogy tovább nem működik az építőipar növekedése. Azt gondolom, annál nagyobb kár sem az üzleti, sem a lakóingatlanoknál nem alakulhat ki, mint amikor olyan lakóingatlan-fejlesztések indulnak egy országban, amikre nincs szükség, nincs valós kereslet. Ez a támogatási rendszer szerintem sok tekintetben már elért ebbe a helyzetbe, és nem véletlen, hogy nem egy félkész lakóparkot lehet látni a mai napig látni az országban, amikre nem volt valós kereslet a gazdaságban.

Hogy csak egy konkrét példát mondjak, hogy mennyire nem volt már fenntartható ez a támogatási rendszer. Abban az időben 30 millió forintig lehetett támogatott lakáshitelhez jutni. Most hozzátenném, hogy még Budapesten is, a legdrágább ingatlanövezeteket leszámítva, 30 millió forintért a legnagyobb családi házakat is meg lehet venni manapság. De még erre is azt lehet mondani akár, hogy ez társadalmilag kívánatos. Annak idején, amikor ezek a viták, szakmai elemzések folytak, határozottan emlékszem arra, hogy volt egy számítás, amelyben kimutattuk azt, hogy ha valaki felvesz egy 30 milliós lakáshitelt állami támogatás mellett, akkor az akkori viszonyok mellett körülbelül havi 240 ezer forint nettó készpénztámogatást kap a magyar adófizetőktől. 2003-ról beszélünk. Gondoljunk bele, hogy ha valaki egy 30 milliós lakást vesz, ami nem biztos, hogy a társadalmi rászorultságnak az a fokmérője, amivel én személyesen egyetértek, az adófizetőktől havonta három minimálbérnek megfelelő összeget kapott volna egyfajta nemzeti ajándékként. Ez csak a szélsőség, de azt kell mondjam, ez is egy komoly tétel volt. Abban az időben nem lehetett megtenni, hogy ehhez a kormány ne nyúljon hozzá 2003 nyarán, illetve 2003 decemberében, két lépésben született ilyen döntés.

Hozzátenném egyébként még, abban, hogy csak 2003 nyarán, illetve 2003 decemberében született ilyen döntés a lakástámogatási rendszer átalakítására, közrejátszott valószínűleg, saját szempontomból feltétlenül, hogy adjunk egy esélyt ennek a támogatási rendszernek, nézzük meg, hogy formában lehet-e tartani költségvetési szempontból ezt a támogatási rendszert úgy, hogy közben ez nyilván jelentősen javítja az otthonhoz jutás feltételeit. Nagyjából egy év alatt a folyamatok egyértelműen megmutatták, hogy az a támogatási rendszer fenntarthatatlan, és több elemében, azt gondolom, szociálisan is igazságtalan volt, különösen a 30 millió forintos határ egyértelműen.

A második kérdésre, elnézést, nem tudok konkrét számokat mondani, utánanézek, megpróbálom összeszedni és később a bizottság rendelkezésére bocsátani ezeket. De szerintem egyszerűbb, ha Pénzügyminisztériumot megkérdezik erről. Természetesen előrejelzések és szimulációk születtek minden költségvetés előkészítésekor és a száznapos program esetében is. Utaltam rá korábban, hogy a költségvetési politikát csak egészében tudom értelmezni, és mindig a költségvetési politika az, ami meghatározza, hogy annak milyen a makrokeresleti hatása, milyen a megtakarítás, a folyó fizetési mérleg hiánya, az inflációra, a többi gazdaságpolitikai tényezőre való hatása. Ma is nyugodtan merem állítani, hogy a száznapos program önmagában elvezethetett volna az eurózóna-csatlakozásig, ebben egyébként a kormány nagyon komoly kötelezettségvállalásokat tett. Emlékszünk a közalkalmazottak 50 százalékos fizetésemelésére, a minimálbér adómentességére. Ebben van olyan tényező, ezt azóta nyilvánosan is elmondtam, amit ma már nem támogatnék, például a minimálbér esetében, de sok szakmai elemzés és vita után jutottam erre a következtetésre.

Ezek a szimulációk azt mutatták, hogy ha nagyon jelentős további érdemi kötelezettségvállalásokra nem kerül sor a költségvetésben, illetve finanszírozhatatlan adócsökkentés sem következik be, akkor 2006-ra elérhető a maastrichti feltételek teljesítése, ami elvezethetett volna egy 2008-as eurózóna-csatlakozáshoz. Önmagában ez az egy tétel, azt gondolom, ezt nem akadályozta volna meg. Hozzáteszem, olyan kockázatot vállaltunk ezzel a száznapos programmal, hogy sok más lehetőség nem maradt a költségvetési politikában, ha egyéb kockázatok bekövetkeznek. Ebben a tekintetben részben voltak olyan vis maior esetek, mint a kismama-per, bár itt nyilván nem százmilliárd forintokról beszélünk. Viszont két tényezőt említenék, amelyek később megnehezítették vagy lehetetlenné tették a 2006-os célok teljesítését. Az egyik az autópálya-építések nagyságrendje, ez kiderült, hogy abban a formában már nem fér bele, illetve a monetáris politikával való együttműködés problémáiból következő kamatemelkedés, ami a későbbiekben jellemezte ezt az időszakot. Ezekkel nem számoltunk 2002 nyarán, ezek olyan tényezők voltak, amiket akkor nem láthattunk előre.

A harmadik tényező a monetáris politikához kötődik. Azt gondolom, hogy ez az én személyemtől sok tekintetben független, de a tények szempontjából érdemes rögzíteni, hogy 2002-2003-ban a vállalati szférában nagyon jelentős volt a devizahitelezés aránya, ami azoknál a cégeknél, amelyek exportra termelnek, teljesen természetes törekvés, náluk teljesen természetes hedge-et eredményez. Azt gondolom, hogy azoknál a cégeknél, amelyek nem rendelkeznek komoly exporttal, devizaműveletekkel, ez elég komoly kockázat, de ott alapvetően a bankok, illetve ők tudják megítélni, hogy mennyiben vállalható vagy sem. A válság sajnos a vállalati szférában is megmutatta, hogy voltak olyan cégek, amelyek 10 éves távlatban túlvállalták magukat, túl hosszú nyitott pozíciót vállaltak a saját finanszírozásukban.

A lakosság esetében viszont praktikusán a devizahitelezés felfutása igazából 2004-től indult meg, és ehhez nem az én szerepem kötődik. Egyszerűen a piaci körülmények változtak meg azáltal, hogy 2003 nyarán, illetve decemberében, ahogy utaltam rá, jelentősen megváltozott a lakáshitelezési támogatási rendszer. Ezután indult el a bankrendszerben az a folyamat, amelynek eredményeképpen a lakosság devizaeladósodása is jelentősen megnőtt. Ebben a folyamatban, és ez a korábbi vállalati finanszírozásra is igaz, közrejátszott az véleményem szerint, hogy ebben az időszakban a Nemzeti Bank végig a szükségesnél konzervatívabb monetáris politikát alkalmazott. Az a politika, amely magasan tartotta a forintkamatokat, különösen a 2004 utáni időszakban, arra a célra, ami a forintmegtakarításokat illeti, szerintem hatástalan volt, de már 2002-2003-ban is elég jól látszott ez a folyamat. A gazdaság szereplői minél inkább devizában adósdottak el, annál kevésbé voltak érzékenyek a forintkamatok alakulására. A jegybank gyakorlatilag bármekkora emelhetette vagy csökkenthette a kamatot, a devizahitelnél a forintkamatnak nem volt jelentősége. Ez értelemszerűen arra ösztönözte a gazdaság szereplőit, és itt a lakosságra, illetve a vállalkozásokra is kell utalnom, hogy devizában adósdjanak el akkor, ha a kamatteher látszólag jóval alacsonyabb volt annál, mint a forint esetében.

Ez a folyamat volt, azt gondolom, ami idáig vezetett. Hozzáteszem, hogy most a monetáris és a költségvetési politika közötti összhang hiányában mindenkinek megvolt a maga felelőssége, most nem szeretném egyértelműen csak a jegybankra hárítani ezt a fajta felelősséget. De az egyértelmű, hogy abban az időszakban egyre inkább a forint-államadósságon keresztül hatott a kamatok alakulása, mert a gazdaság szereplői, a vállalkozások már 2004 előtt is, a lakosság inkább 2004 után indult el a devizafinanszírozás irányába, akkor, amikor a támogatott hitelek jelentős mértékben szigorodtak.

Végezetül a közszféra. Érdekes volt ez a felvetés a 2007-es felmérést illetően. Azt gondolom, nagyon tanulságos munka volt akkor. Hozzáteszem, hogy elég sok helyen és elég sok vonatkozásban foglalkoztam ezzel a kérdéssel, mivel '83-tól dolgoztam a Pénzügyminisztériumban, és elég sokáig az államháztartásért voltam különböző beosztásokban felelős. Azt gondolom, az ilyen típusú munkákra mindenképpen szükség van,

de a költségvetés napi menedzselése folyamatosan azzal jár, hogy ezeket folyamatokat próbáljuk felmérni, elemezni és megnézni, hogyan lehet ezeket hatékonyabban ellátni. Az, hogy 2002-2003-2004-ben folyamatosan lehetett csökkenteni az államháztartás hiányát, de ugyanezt a '90-es években is el lehet mondani bizonyos időszakokról, annak volt az eredménye, hogy szisztematikus, szívós munkával próbáltuk keresni azokat a lehetőségeket, ahol megtakarításokat lehet generálni úgy, hogy nem okoz károkat.

Visszatérve egy pillanatra a száznapos programra, az elmúlt hónapokban elég komoly vita volt Magyarországon, hogy az egykulcsos adóbevezetése miatt a közsférában milyen kompenzációs mechanizmusokra van szükség. Ha bizonyos sávokban nem emelték meg valakinek a bérét, akár 4-5 ezer forintos effektív fizetéseszkökenéssel kellett szembenézni, és azoknál a sávoknál ez tényleg súlyos szociális problémát eredményezhetett volna. Ez most csak azért említettem meg, hogy gondoljuk el, a mai közalkalmazotti bérekben benne van az az 50 százalékos béremelés, ami egyébként a száznapos programnak talán legjelentősebb elemét adta. Vagy gondoljunk bele, hogy ha ma ez ilyen problémát okozott, akkor vajon, ha nincs ez a közalkalmazotti béremelés, akkor vajon az orvosok, ápolónők, pedagógusok, feltételezve, hogy minden más úgy alakult volna azóta, ahogy alakult, meg tudnának-e élni abból a pénzből. Akkor is azt gondolom, hogy költségvetés-politikai szempontból éreztük ennek kockázatait, de ez egy valós társadalmi probléma volt. Utólag azt gondolom, hogy utólag is érdemes ezen gondolkodni. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen a válaszokat. Érzékelttem Márton képviselő úr jelentkezését, de nekem is lennének kérdéseim, ha megengedi. A száznapos programmal kapcsolatosan örülök, hogy ez a meglátása, mert az ülésre való készülés kapcsán végigtekintettem az akkori sajtót, és egyetértek abban, hogy a száznapos program önmagában nem okozott olyan jellegű terhet az országnak, ami a maastrichti kritériumokat vagy az euró bevezetését veszélyeztette volna. Az viszont már elgondolkodtató tény, különösen 2003 vonatkozásában, hogy négyszer kellett újrakalkulálni a költségvetési hiányt, a bevételek és a kiadások sorát. Ön nyilatkozataiban folyamatosan arra utalt, hogy az adórendszerrel valami probléma van, a bevételek nem úgy teljesültek, ahogy tervezték, sőt, még az sem teljesült, ahogy év végén tervezték. Hogyan látja, mi volt ennek az oka, Ez az ön szélmalomharca volt? Ön tett javaslatokat, és ha tett, akkor milyen irányú javaslatokat tett az adórendszer megváltoztatására, és miért nem tudta ezeket az elképzeléseit megvalósítani? Ki vagy mi akadályozta meg abban, hogy ezek a javaslatok megvalósuljanak?

Különösen érdekes, amit fölvetett az egykulcsos adó vonatkozásában, hiszen szintén egy interjúban Bokros Lajossal egyetemben az egykulcsos adó vizsgálatát tartották fontosnak, hiszen a környező országok akkoriban vezették ezt be, különösen Szlovákiára vonatkozólag. Akkor 23 százalékos egykulcsos adósávban gondolkodtak. Miért nem sikerült ezt megvalósítani akkor? Mi volt az, ami ezt megakadályozta? Az is nagyon érdekes kérdés, hogy 2008-as euróbevezetést határoztak meg még 2003 végén, és 2004 elején is arról nyilatkozott, hogy 2008-ban az euró bevezetése megvalósulhat. Annak függvényében is érdekes ez, hogy amint az utódja hivatalba lépett, már 2009-ről, 2010-ről beszélt, pedig látható volt az a tendencia, ami elindult, és itt ön is korrekten kimutatta, hogyan növekedett az államadósság. Mivel azt mondta most is, hogy apró kiigazításokkal próbáltak a helyzeten változtatni, miközben akkor is látszódtott, hogy apró kiigazításokkal ezen a tendencián igazán nem lehet változtatni, vagyis a tendencia romló irányt mutatott, mi volt az az ok, hogy mégis ragaszkodtak a 2008-as euróbevezetési dátumhoz?

Még egy kérdésem lenne. A forint sáveltolása is az ön időszakára datálódik. Mi volt ennek az oka? Milyen tényezők játszottak közre, hogy ezt akkor önök meglépték, illetve ezt a módosítást meghozták? Köszönöm szépen.

Márton képviselő úr!

MÁRTON ATTILA (Fidesz): Köszönöm a szót, elnök úr. Azzal kapcsolatban, amit László úr elmondott, azért nekem van néhány észrevételem. Jó lenne, ha ebből a szükséges következtetéseket levonnánk. Először is a száznapos program. Vagyok abban a szerencsés helyzetben, hogy '98 óta parlamenti képviselő vagyok, és részese lehettem azoknak a munkáknak, amelyek 2000-ben az akkori Széchenyi-tervvel, illetve az otthonteremtési programmal kapcsolatos számolgotásoknak a részét képezték. Ne haragudjon, volt pénzügyminiszter úr, de ön alapvetően néhány tényt kihagyott abból, amit itt elmondott. Volner képviselő úr kérdésének volt egy nagyon fontos részlete, mégpedig az, hogy hogyan látták, és milyen számítások voltak az otthonteremtési rendszerre, ha összevezetik a gazdasági hatásaival. Nos, én láttam azokat a számításokat, amelyek az akkori gazdasági minisztériumban készültek, mivel már akkor is a gazdasági kabinet tagja voltam. Különböző scenáriók voltak, és minimum nullás volt az állami költségvetési eredmény, tehát a kiadások, illetve az építőipar, építőanyag-ipar fellendülésének, a foglalkoztatásnak az aránya. Tehát az egyik scenárió minimum nullás volt, inkább egy kicsit pluszos változatok voltak.

Ne haragudjon, azzal sem tudok egyetérteni, amit ön mondott, hogy egyébként itt olyan mértékű lakásügyletek voltak, amelyeket nem volt szabad támogatni az államnak. Ez a 240 ezer forint/hó, amit elmondott, gyors fejszámolással is igazolható, hogy teljesen nonszensz. Ha valaki 30 millió forintot vesz föl, és teljes egészében a magyar állam fizeti vissza 15 év alatt ez még akkor sem igaz, még akkor kisebb a szám. Ennek fejben utána lehet számolni. Szorzás és összeadás kérdése. Ez a 240 ezer forint tehát tételesen nem igaz, ennél lényegesen kisebb összegről van szó még 30 millió forint esetében is. Tehát nem a magyar állam fizette vissza teljes egészében ezeket a hiteleket, csak kamattámogatást nyújtott hozzá. Ez nem mindegy. Másrészt ezekhez a konstrukciókhoz önerőt is kellett biztosítani, és az akkori gazdasági minisztériumi számításnak pontosan ez volt a lényege, hogy az állam csak egy bizonyos részét adta a felvett hitel kamattámogatásának, a többit pedig az embereknek saját maguknak kellett beletenni. Kérem ezért, hogy maradjunk a tényeknél. És mivel sajtónyilvános a rendezvény, legalább olyan adatok hangozzanak már el, amik fedik a valóságot.

A másik. Ön azt mondta, hogy a devizahitelek növekedésére elsősorban 2004 után került sor. Ez egy érdekes dolog. Persze, mert önök előtte megváltoztatták a támogatási rendszert. Kérem szépen, ha nincs igény arra, hogy lakásokat vegyenek, akkor az emberek nem fognak hitelt felvenni. Ebből is látszik, hogy önök egy egyébként valóban a piac igényeinek megfelelő rendszert vertek szét annak idején, és kényszerítették bele az embereket egy, ma már tudható, nagyon rossz devizahitelezési konstrukcióba. Tehát az a gyakorlat, amit folytattak, hogy egy kamattámogatásos, a gazdaság élénkítését is tartalmazó állami konstrukció helyett az emberekre nyomták rá a kockázatot teljes egészében. Ezt mondjuk ki, mert ez történt. Ezzel kapcsolatban annyit mondott, hogy 2004-től nőttek meg a devizahitelek, igen, mert előtte alapvetően megváltoztatták a támogatási rendszert. Még egyszer mondom, ha nincs rá igény, hogy az emberek lakást vásároljanak, akkor nem adósodnak el jellemzően devizában. Alapvetően itt volt a rákfenéje a dolognak, hogy ezt a támogatási rendszert, ami akkor jól működött, és bizonyos finomhangolásra valóban sort kellett volna keríteni, ezt, azt hiszem, mindenki elismerheti, szétverték, és most az a helyzet, hogy az emberek, akik lakáshoz akartak jutni, bele lettek hajszolva a devizahiteles megoldásba. És ma már tudjuk, hogy ennek mi a következménye.

A száznapos program. Ne haragudjon, megint csak azt mondom, hogy egy kicsit másképp látom a helyzetet. Akkor, a kormányváltás után, 2002 nyarán valóban egy komoly politikai támadássorozatot indítottak a autópályák elszámolásával kapcsolatban, de akárhogy is nézzük, 236 milliárd forint ott volt a kasszában, amikor az átadás-átvétel volt, ebből tudták az egyszeri béremeléseket megvalósítani. A kérdésem arra vonatkozik, hogy volt-e bármilyen

számítás arra vonatkozóan, ami kampányígéret volt, Medgyessy Péter ezzel kampányolta körbe akkor az országot, hogy a gazdaság az egyszeri béremelést hogyan, milyen módon fogja tudni kitermelni, vagy már akkor is tudták, hogy ez egyébként az államadósság drasztikus méretű növekedésével fog járni. Köszönöm szépen, nagyjából ennyi lett volna.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Seszták Oszkárnak adom meg a szót.

SESZTÁK OSZKÁR (KDNP): Köszönöm szépen, elnök úr. Néhány megjegyzésem lenne nekem is, ami, remélem, kérdésnek is értelmezhető, és választ is kaphatunk rá. Az egyik az állami vállalatok adósságainak eltüntetése, illetve kifizetése, amire nyilván szükség volt, a másik a közalkalmazotti bérek 50 százalékos emelése száznapos program keretében, amelynek során szociálisan teljesen természetesen akár 100 százalékos béremelés is indokolt lehetett volna. Ugyanakkor viszont ez ügyben abban látom a döntő momentumot, hogy az MSZP 2002-es kampányában nem volt ilyenfajta ígéret, határozottan emlékszem arra, hogy a választások előtt 10 nappal jelent meg ez hatalmas újsághirdetésekből ez az ígéret. Tehát semmilyen korábbi szakmai programban, választási anyagban ilyenfajta ígéret nem szerepelt, teljesen nyilvánvalóan a választások megnyerése érdekében vetette be az akkori ellenzéki, de kormányra készülő párt ezt az eszközt, ami eredményesnek bizonyult. Hiszen ki ne látna szívesen 50 százalékos béremelést máról holnapra? Ott látom a nagyon nagy felelősséget az akkori politikusok esetében, hogy elhitették a társadalommal, hogy a politika mindenkori jóindulatán múlik az, hogy egy társadalmi csoportban, az egész közalkalmazotti szférában máról holnapra egy csettintéssel 50 százalékkal lehet emelni a béreket.

Ez egyébként nagyon nagy lehetőség lett volna az újonnan fennálló kormánynak, hogy strukturális reformokat hajtson végre akár ebben a szférában, akár az állami vállalatoknál. Azt lehetett volna mondani, hogy igen, lesz 50 százalékos béremelés, de utána a feladatok áttekintése, bizonyos életpályamodell kialakítása és egyáltalán az állami vállalatok megreformálása következhetett volna be, ami lehetőséget adott volna arra, hogy a nagy rendszereket ténylegesen át is alakítsák, ne pusztán csak egy választási ígéretet váltsanak aprópénzre. Ez persze aztán meghozta az önkormányzati választásokon is a maga eredményét.

Az ön szerepfelfogása nekem nagyon szimpatikus volt, akár ezt is mondhatnám, hiszen sokszor a sajtóban követtem a nyilatkozatait, egyfajta szakértői attitűdöt sugalmazott, ami nem állt távol az akkori kormányzati szerepfelfogástól sem. De hát politikai döntéseket hoztak. Ön is, kormánytagként nyilván részt vett ezekben a politikai döntésekben, nem lehetett technokrata megközelítésből szemlélni mindezt. Arra lennék kíváncsi, hogy az ön 2004-es lemondásának mi volt a motivációja? Már nem emlékszem, de azt hiszem lemondott, vagy felmentették? Bocsánat. Tehát mi volt a motivációja? Nem értett egyet a költségvetési folyamatokkal? Miért került sor az akkori váltásra? Ha erről mondana nekünk néhány gondolatot, talán jobban megértenénk a következtetéseit is.

Még néhány megjegyzést tennék a lakáshitelezéssel kapcsolatban. Azt gondolom, az olcsóbb lenne, mint a mostani devizahitelek problémájának kezelése. Olyan módon átküldeni az embereket a devizahitelezésbe, ahogy az történt, nem volt kellően átgondolt költségvetési politika, ezt a kijelentést megkockáztatom. A 2004-es kormányfőváltásnak is, ha jól emlékszem, az volt az egyik motivációja vagy a közvélemény felé megfogalmazott érve, hogy a költségvetési folyamatok elszálltak, nem lehet tartani az euróövezeti csatlakozást és a többi fontos célt, ezért kell a miniszterelnöknek távoznia. A távozás következtében pedig ezek a folyamatok végképp elszabadultak, és a 2008-as eurócsatlakozási dátum már csak a gazdaságtörténelem kutatásaiban meg a mi mostani beszélgetésünkben szereplő kérdés. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm. Megadnám László Csaba volt pénzügyminiszter úrnak a szót.

Dr. László Csaba reflexiói

DR. LÁSZLÓ CSABA, volt pénzügyminiszter: Köszönöm szépen. Lehet, hogy egy picit visszafelé indulok most el. A 2004-es kormányfőváltást nem kommentálnám, mert azt gondolom, ez kívül esik az én időszakomon. Illetve, hogy miért mentett fel a miniszterelnök úr? Kevés olyan dolog van ebből az időszakból, amire azt kell mondjam, hogy körülbelül 5 perc alatt láttam át. Ilyen volt az a beszélgetés, ami köztünk zajlott. Sok más dolog van, amiről az ember nyilván azóta is gondolkodik, amit elemez, de legalábbis részemről még nem jött el az ideje annak, hogy erről a véleményemet nyilvánosan elmondjam.

Ami a 2003-as költségvetés feszültségeit illeti, ezek sok tekintetben az évközi devizapiaci problémákhoz kötődtek. Folyamatosan látszott, hogy a kamatkidadások fognak növekedni, illetve néhány tétel eltérően alakult az előre jelzethez képest. Még 2003 decemberében is, emlékszem, több mint 30 milliárdos, még arra az évre vonatkozó „apró” csomaggal jelentkeztünk, és 2003 nyarán is egy kiigazítást fogadott el a kormány. Ezek mind azt célozták, hogy a 2003-as költségvetést próbáljuk azokon a kereteken belül tartani, ami az elfogadott költségvetéssel lehetőség szerint minél inkább összhangban van, illetve ami finanszírozható és elfogadható. Ebben a tekintetben azt hozzáteszem, hogy egy költségvetési politika mozgásterét év közben folyamatosan csökken. Ha egy adott év költségvetésében egy 10 milliárdos megtakarítást el akarok érni, és januárban indítom el ezt az intézkedést, akkor havi 800 millió – 1 milliárd forintot kell megtakarítani, ha decemberben, akkor gyakorlatilag egy hónap alatt kell ezt az összeget megtakarítani, tehát ahogy haladunk előre az időben, év közben jelentősen csökken a mozgástér. Ezért van az, hogy az utolsó napokban már nem lehet a költségvetési folyamatokat alapvetően megváltoztatni új döntéseket hozni, legfeljebb apróbb kiigazításokról lehet szó.

Ami az egykulcsos adót illeti, emlékeim szerint igazán komoly alternatívaként ebben az időszakban nem merült fel a bevezetése. Azt hiszem, valahol nyilatkoztam, hogy nem volt olyan pénzügyminiszter az adóreform óta, aki legalább egyszer ki ne számoltatta volna az apparátussal, hogy az egykulcsos adó mit jelent. Én egyébként az utóbbi években többször elmondtam, hogy az egykulcsos adó szerintem több tekintetben hasznos lenne a magyar gazdaságpolitikára számára, azzal együtt, hogy egy nagyon súlyos megszorítást hozzá kell tenni. Ezt akkor tudom elképzelni, ha egyrészt a legalacsonyabb jövedelműeknél van egyfajta kompenzáció, mert ez magától értetődő, másrészt, ha egy komoly és érdemi ingatlanadó lehet bevezetni az országban. Akkor lehet ezeknek a kint maradt jövedelmeknek jelentős részét a költségvetésbe visszahozni, ami szociálisan indokolt. Az ingatlanadó nagyon messzire vezetne, hogy mikor, hogyan, milyen feltételek mellett vezethető be, ebbe most nem mennék bele.

Ami a 2008-as eurózóna-csatlakozást illeti, a hivatali időm utolsó napjáiig ezt a 2008-as célt tartottam szem előtt, miután az volt a kormány által elfogadott hivatalos céldátum. Végig arra készültem, hogy ha kell, ez alatt az időszak alatt további intézkedésekkel, javaslatokkal érjük el azt, hogy 2006-ra teljesíteni tudjuk a maastrichti feltételeket, hogy a 2008-as csatlakozási dátumot tartani tudjuk. Feltételezem, hogy ha hosszabb ideig lett volna lehetőségem erre, akkor ezen dolgoztam volna, de azt hiszem, hogy ezen nincs értelme elmélkedni, ez a jövőbelátás és a magánjóslás kategóriája lenne.

A sáveltolásról csak röviden néhány szót szólnék. Nagyon speciális devizapiaci helyzetben került sor erre, 2002 végén, 2003 elején egy nagyon komoly spekuláció indult el a devizapiacokon Magyarországon, több milliárd euróval próbálták a sávból kikényszeríteni abban az időben a forintot. Utána átmenetileg egy 5 hónapos, látszólag nyugalmi időszak következett, amiről utólag kiderült, hogy egy mesterségesen fenntartott piaci helyzet eredménye volt. A sáveltolás időszakában egy kicsi jelzést szeretünk volna adni alapvetően az

exportőröknek arra vonatkozóan, hogy nem fogjuk engedni egy bizonyos határon túl erősödni a forintot. Abban az időszakban, ha emlékszünk rá, különösen reálértelemben jelentős mértékben erősödött a forint, ami elsősorban azoknak a hazai vállalatoknak okozott problémát, amelyek hazai erőforrásokból, hazai munkaerőre támaszkodva, erre a mezőgazdaság, azt hiszem, kitűnő példa, próbáltak az exportban versenyképesek maradni. Ez egy idő után sokak számára lehetetlenséggel vált egyenlővé. Az a duális gazdaság, amiről sokat beszéltünk az elmúlt 20 évben, többek között szerintem ott választható el, hogy azok a külföldi befektetők, akik munkahelyeket teremtenek Magyarországon, vagy legalábbis sokan közülük nagyon nagy devizakomponenssel dolgoznak, és a termelésük döntő többsége is exportra megy. Az ő számukra a devizaárfolyam kilengései sokkal kisebb problémát jelentenek, mint azok számára, akik egyébként komoly hazai erőforrásokból próbálnak exportot előállítani. Számukra a forint erősödése ebben az időszakban nagyon súlyos gondokat jelentett. Ez a legkomolyabb magyar vállalkozók, például a gyógyszeripar, a mezőgazdasági érdekképviseletek részéről folyamatos jelzés volt a kormány számára. Az egy másik dolog, és erről is nyilatkoztam azóta nyilvánosan, hogy a sáveltolás ebben a tekintetben nem volt a legsikeresebb lépése a kormánynak.

Ami a lakástámogatási rendszert illeti, most már kíváncsiságból elő fogom szedetni vagy meg fogom csinálni azt a számítást. Természetesen nem a törlesztésről, hanem alapvetően a kamattámogatásról van szó, illetve adókedvezmény is kapcsolódott ehhez. Lehet, hogy a 240 ezer 230 ezer vagy 245 ezer forint volt, de a tisztelt képviselő úr higgye el, nem volt 100 vagy 50 ezer forint, ennél jobban emlékszem a számokra. Ami a dolog gazdaságpolitikai hatásait illeti, őszintén szólva abban a fajta szélsőségesen kényszerű megközelítésben, hogy ha az állam 100 forintot elkölt valamire, akkor ez a gazdasági növekedésen és az ezzel összefüggő adóbevételeken keresztül még több mint 100 forintos bevételt hoz a költségvetésnek, nehezen tudok hinni. Ugyanis azt gondolom, a legegyszerűbb receptje most az lenne akkor a kormánynak az lenne, hogy lehetőség szerint háromszor olyan kedvező lakástámogatási rendszert vezessen be, mint amilyet 2001-ben. Mert ha jól értem, akkor ez az építőipar, az építőanyag-ipar növekedésén keresztül még sokkal jobb helyzetbe hozná az államháztartást. Azt hiszem, a 2002-es, 2003-as támogatásnövekedés tanulságát szerintem a mai kormány vezetői is levonták, ugyanaz a miniszter a Honvéd utcában, aki akkor ezt a támogatási rendszert elindította. Feltételezem, hogy most nem azért nem indítja el ezt, mert úgy gondolja, hogy ebből még több bevétele lenne a költségvetésnek, mint amennyi kiadása. Nem vitatom egyébként, hogy mint minden ilyen támogatási rendszernek, ennek is vannak multiplikátor hatásai, de azt, hogy egy ilyen támogatási rendszer nullszaldós lenne a gazdaságpolitika egészét illetően, erősen meg kell kérdőjeleznem.

Ami a száznapos programot illeti, továbbra is csak azt tudom mondani, hogy azok a számítások, amelyek akkor készültek, figyelembe vették középtávon a száznapos program hatásait. Hozzáteszem, hogy akkor is és azóta is minden költségvetéshez egy hároméves kitekintést be kell nyújtania a kormánynak, törvényi kötelezettsége a mindenkori kormánynak, hogy ezeket a számításokat elvégezze. Ez akkor is megtörtént, és ennek alapján belefért és megvalósítható lett volna a száznapos programmal együtt is a maastrichti feltételek teljesítése 2006-ra. Utaltam ár, hogy ennek elég komoly kockázatai voltak, látható, hogy az élet sok tekintetben ezeket a számításokat nem igazolta, de azt szeretném itt rögzíteni még egyszer, hogy a száznapos program mellett még ezek a hiánycsökkentési célkitűzések teljesíthetőek lettek volna. Ami pedig a politikai kampányt illeti, azt gondolom, a politikai kampány egy dolog, az, hogy e mögött mikor, milyen számítások készültek, értelemszerűen akkor nem jelent meg a nyilvánosság előtt. Emögött is voltak egyébként számítások, mielőtt a politikai kampányban a száz nap megjelent volna. Bár hozzáteszem, hogy ez nem a kormányzati hivatali időszakom alatt történt, tehát ebben a tekintetben ez a bizottság számára ez nem feltétlenül releváns. Köszönöm szépen.

További kérdések, észrevételek

ELNÖK: Köszönöm. Pösze képviselő úr.

PŐSZE LAJOS (független): Csak röviden szeretnék egy technikai megjegyzést tenni. Végeztem itt egy számítás a kamattörlesztésre. Miniszter úr biztos emlékszik rá, hogy 5 százalék alatt volt az a kamat, amely támogatott volt a lakásvásárlások esetén, azt hiszem, 3,5-4 százalékos. Én 5,2 százalékra végeztem egy 20 éves futamidejű számítást, ennek 210 ezer forint a havi törlesztése összesen. Tehát értelemszerűen ennek töredéke lehet az állami teher, de ezt majd kitisztázzák, én csak a pontosság kedvéért mondtam.

Két kérdésem lenne. Az egyik az, hogy még mielőtt elhinnénk azt, hogy ténylegesen devizahitelezés történt, elmondanám, hogy ezt a kritikus időszakot meg kell vizsgálnunk olyan szempontból, hogy ez a devizahitelezés milyen hitelezés volt. Hogy devizában kik könyveltek, mit könyveltek, mennyiben volt ez devizahitelezés. Ugye, a bankok hitelezése nem úgy működik, hogy ha kihelyezi a pénzt, akkor ő is felveszi valahonnan, a bankok hetente finanszírozzák a maguk igényeit. Tehát nem mondjuk azt ki, hogy devizahitelezés volt, azt mondjuk ki, hogy deviza jellegű hitelezés folyt, mert azt ki kell vizsgálnunk, hogy ez pontosan hogyan történt. Éppen ezért, mert ez egy nagyon trükkös hitelezési forma, kérdezném, hogy a kormány akkor, a Pénzügyminisztérium, a PSZÁF mennyire vizsgálta meg, hogy ez felfutó, devizahitelezésnek nevezett konstrukció valójában mit takar? Hogy működik ez a bankoknál? Valójában honnan szedik a pénzt, és milyen pénzt adnak ki? Valóban devizahitelezés volt ez vagy csak egy trükk, amit ügyesen kihasználtak a bankok, és ennek ürügyén elhitették azt, hogy ez egy devizaalapú hitelezés? Nyilván miniszter úr érti a kérdésemet, hogy ezt a felfutó devizahitelezésnek nevezett forrást mennyire vizsgálta már rögtön az elején az állam, illetve a PSZÁF?

A másik a kamat. Bizonyos vita volt a Nemzeti Bankkal, ami természetesen nem probléma, de említette miniszter úr, hogy saját véleménye szerint is egy kicsit magasan tartotta a kamatot az MNB. Nagyon örültem annak, hogy megjegyezte, hogy a központi kormányzat adósságában ez egy picit része a problémának, hiszen a körülbelül 35-36 ezer milliárd forintnyi lakossági és vállalati hitellel együtt nézve a dolgot, sokkal súlyosabb az ország helyzete, és ezt is vizsgálnunk kellene. No de, a kormány, a pénzügyminiszter hogyan próbált hatni a Nemzeti Bankra? Ugyan utasítani nem tudja, ezt nagyon jól tudom, de a mostani és akkori működési elv szerint is egy állandó konzultációban van a miniszterelnök, a pénzügyminiszter és a Nemzeti Bank elnöke. Konkrétan önök mit tettek annak érdekében, milyen próbálkozásaik voltak, hogy kisebb kamatra bírják rá a Nemzeti Bankot? Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Babák képviselő úr jelezte, hogy szólni kíván.

BABÁK MIHÁLY (Fidesz): Köszönöm, elnök úr, a szót. Tisztelt Miniszter Úr! Két kérdést szeretnék csak kiragadni, mert sok tekintetben a szakmaisága és a véleménye számomra elfogadható. Egy dologra szeretnék utalni, mégpedig a 2003-as költségvetésre, mivel a száznapos programot ön szóba hozta. Akkor 50 százalékos béremelést hajtott végre a kormány. Viszont a 2003-as költségvetésbe ezt nem tervezte be az önkormányzatoknak. Ugyanis emlékezzék vissza arra, ön is említette, hogy az önkormányzatok eladósodtak. Szeretném elmondani önnek, hogy 2003-tól kezdve kezdtek eladósodni az önkormányzatok, amikor az állami normatívák a béremelést nem finanszírozták. Miniszter úr, én egy kisváros polgármestere vagyok, soha nem volt működési hiányunk, de 2003-ban félmilliárd működési hiányunk keletkezett a béremelés miatt, amit nem finanszírozott a kormány.

Ezt az adósságot, amit most nem számolunk bele az államadósságba, hanem önkormányzatok nélküli számokról beszélünk, senki sem vállalta át, mint a MÁV-nál, a BKV-nál és sok egyéb másnál. Senki sem fizette meg, és az önkormányzatok, hogy működőképességüket biztosítsák, jelentős összegű kötvénykibocsátással hitelt vettek föl. Úgy gondolom, abba a ripacskodásba nem kéne beszállnia egy szakembernek, hogy az önkormányzatokat szidjuk az eladósodottság, az államadósság miatt, mert ez így nem igaz. Ön is tudja, hogy az önhikit a működésképtelen kistelepülések kaphatták meg különböző politikai aspektusok kapcsán, kis összegben, de nem működött az önkormányzatok állami közfeladatainak finanszírozása. És ez 2003. január 1-jétől komoly érvágást jelentett.

Hogy demonstráljam a megjegyzésemet, és hogy elhiggye ön is, önnél jártam 2003-ban mert két cég tönkrement, közben két óvoda is tönkrement, és hat csoport gyereket el kellett helyezni. Kétségbeesésemben önhöz fordultam, és az önkormányzat kért öntől beruházás előkészítésére, mondván, hogy címzett vagy állami támogatással tudunk óvodát építeni, igényeltünk öntől 20 millió forintot. És ön adott is, mert megértette. Csak ez nem lett sikertörténet, mert az az igazság, hogy Magyar Bálint visszaperelte, mert nem volt állami forrás, és Draskovics úr behajtotta rajtunk bíróságon keresztül. Szóval félmilliárd működési hiány és két óvoda megrongálódása komoly működési nehézséget jelent egy 18 ezer fős településen. Mindent a falhoz toltunk, mindenben spóroltunk, és működésre nem vettünk föl hitelt.

Azt szeretném mondani, miniszter úr, hogy úgy gondolom, a hitelnek több formája van. Ha valaki okosan fejlesztésre, önerőre, uniós források megszerzésére allokál pénzt kötvénykibocsátással, az helyes és jó dolog. Azt megfontoltan, számítottan, a visszafizetés komolyságával és kötelezettségével vállalja. Éppen ezért csak azért protestálok, hogy ne szidjuk azokat, akik nincsenek itt, vagy akikről pontos adatokat nem tudunk, miután egyszer sem vállalta föl még egyetlen kormány sem, hogy konszolidálja az önkormányzatokat. Viszont rengeteg pénz ment rá, és államadósság keletkezett abból, hogy rosszul dolgozó állami vállalatokat, többek között bankokat is konszolidálni kellett. Mint ahogy kellett önnek is e tekintetben kötelezettséget vállalnia.

A lakástámogatási ügyéről hadd mondjak még egy mondatot. Úgy gondolom, hogy a kamattámogatás összege, ahogy szokták mifelénk mondani, kismiska volt ahhoz a hitelhez képest, amit már abban az időszakban, amikor ön miniszter volt, azután a Medgyessy-kormány, majd azt követően a további kormányok a különböző PPP-beruházásokra, az autópálya-építésekre, kollégiumokra, előadótermekre fölvetettek intézményekkel, vagy maga a magyar állam vett föl. Ez ugyanis tényleg drága volt. Annak idején a lakáshitelek kamattámogatásának gazdaságélénkítő hatásáról kár vitatkozni, mert ez akkor jelentkezett, és nagyon sok települési gondot megoldott. Ezért úgy gondolom, mértéktartó módon kell kritizálni a lakásépítés kamattámogatását, mert az akkortájt nagyon fontos és jó volt.

Csak ezt a két dolgot szerettem volna kiemelni, hogy 500 milliós hiánya volt 2003-ban az önkormányzatunknak, ami nyilvánvalóan abból is származott, hogy nem kaptuk meg a munkabérre a pénzt, illetve racionalizáltak. Ez utóbbinak voltak azért kedvező hatásai, de ez csekély ahhoz az idegeskedéshez, nagy átalakításhoz, a munkanélküliség gerjesztéséhez képest, amit a racionalizálások jelentettek helyben. Úgyhogy én 2003-ról nem teljesen békés képet tudok festeni. Köszönöm, hogy meghallgatott, és köszönöm, hogy segített, bár kisiklott, mert nem találtam később támogatókra a gyermekek érdekében. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen, képviselő úr. László Csaba volt pénzügyminiszter urat illeti a szó. Parancsoljon!

Dr. László Csaba válasza

DR. LÁSZLÓ CSABA, volt pénzügyminiszter: Köszönöm szépen. Utaltam rá, hogy a lakosság esetében 2004 után indult meg a devizaalapú hitelezés növekedése, tehát kormányzati értelemben ehhez nekünk, legalábbis nekem nem sok közöm volt. Azt azért hozzátenném, hogy ha ez csak egy trükk lett volna, akkor valószínűleg egy trükkel ezt vissza is lehetne csinálni most. Igazából a problémát az okozza, hogy ezt a svájcifrank-hitelt, teljesen függetlenül attól, hogy én mikor és milyen pozíciót töltöttem be, a bankrendszer felvette, és ezt hitelezte tovább a lakosság és a vállalkozók számára. Sajnos itt nem egy könyvelési trükkéről van szó, amit egy másik könyvelési trükkel helyre lehet állítani, hangsúlyozom, ezt most mint közgazdász mondom, ebben az időszakban ez nem volt releváns.

Ami a Nemzeti Bankkal való együttműködést illeti, az akkori sajtóból is látszik, hogy ez nem volt könnyű együttműködés abban az időszakban. Nyilvánosan ez időnként érződött, ettől függetlenül a mai napig azt gondolom, hogy a jegybanktörvényben foglaltak szerint a jegybanknak az árstabilitás elérése a fő feladata, és a jegybank függetlensége meg kell határozza a kormány viselkedését a jegybankkal való együttműködésben.

Ez két dolgot jelent az én számomra. Az egyik az, hogy folyamatosan kommunikációs együttműködésnek kell lenni a jegybankkal. Ennek részben vannak intézményi formái is, például a Monetáris Tanács ülésén mindig állandó meghívott a kormány képviselője. Ezt a szerepet általában az illetékes államtitkár vagy helyettes államtitkár szokta betölteni, de volt olyan eset, legalább kétfőre emlékszem, amikor én magam is részt vettem a Monetáris Tanács ülésén. Ez egyfajta intézményes garancia arra, hogy ez az együttműködés megvalósuljon. De ugyanígy például a gazdasági kabinet ülésein, de volt, amikor a kormányülésen is részt vett a jegybank elnöke, akár olyan ügyekben, ami közvetlenül érintette a jegybankot, mondjuk a jegybanktörvény módosítása vagy például a költségvetésről szóló döntésnél is meghívást kapott, de ebben nem vagyok 100 százaléig biztos. Tehát egy folyamatos kommunikációs együttműködés ebben az időszakban is volt a jegybankkal, még akkor is, ha komoly nézetkülönbségek voltak bizonyos esetekben. Én annak idején próbáltam, és azt gondolom, ezt több-kevesebb sikerrel tudtam csak biztosítani, a kormány szempontjából is, hogy ezek a viták alapvetően a normál kereteken belül maradjanak, és lehetőség szerint a nyilvánosság előtt a jegybank és a kormány minél harmonikusabb együttműködést tudjon felmutatni. Az a beszéd, amit önök itt megkaptak 2004 januárjából, részben erre az időszakra utal.

Ami az önkormányzati finanszírozást illeti, készséggel elismerem, hogy az az adósság, ami a mai napig felhalmozódott az önkormányzatoknál, nyilván számtalan eredő összetevője. Az önkormányzati finanszírozási reformról is legalább 20 éve beszélünk Magyarországon. A mai rendszerben nem igazán direkt béreket finanszíroz a kormány, hanem részben feladatokat finanszíroz, tudjuk, hogy nem 100 százalékban, részben van az szja átengedett része, illetve van az iparüzési adó, és ezeknek, azt gondolom, olyan eredménye lehet, ami bizonyos településeken, bizonyos szituációkban komoly feszültségeket okozhat. Nem vitatom egyébként, hogy 2003-ban adott esetben a béremelés végrehajtása miatt ez nem lehetett egy könnyű időszak az önkormányzatok számára. Ha ezt a megtakarításukkal tudták ellensúlyozni, akkor ahol ez sikerült, az pozitív, ahol ez nem sikerült, ott sajnos ez beépült a rendszerbe. Amit ennél nagyobb problémának látok, és ez is több mint 20 éves történet, hogy nem sikerült kialakítani egy olyan önkormányzati struktúrát, ami tartósan és stabilan finanszírozható. Itt szerintem magáról az önkormányzati struktúráról, de különösen a feladatelosztásról beszélünk, illetve annak finanszírozási háttéréről. Az iparüzési adó és az szja például rendkívüli módon szór az egyes települések között, és ez már önmagában egy komoly feszültséget visz bele a rendszerbe.

Ami a PPP-t és a lakástámogatást illeti, azt gondolom, ha jól és hatékonyan működtetett PPP-k vannak egy országban, akkor annak lehet helye. Nekem az a tapasztalatom, és ezt nyugodtan merem állítani, mert ilyen tapasztalatom már 2002-2003-ban

is volt, hogy Magyarországon ezek a PPP-k sajnos nem voltak sikertörténetek. Azt tudom most mondani, hogy az M5-ös, az M1-es autópálya, a Művészetek Palotája már abban az időszakban is elég sok olyan tapasztalatot mutattak, hogy az állam nem eléggé felkészült, hogy szakmailag ezekkel a befektetőkkel hatékony PPP-szerződéseket tudjon kötni. Az a gyanúm, hogy ez a helyzet azóta sem feltétlenül változott. Az én személyes szerepemet illetően szeretném ezt minél kevésbé előtérbe tolni, de azt nyugodtan mondhatom, hogy 2002-2003 nem a PPP virágzásának időszaka volt. E tekintetben eléggé szigorú megközelítést alkalmaztam, ettől függetlenül valószínűleg ekkor is kötődtek ilyenek. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen László Csabának, hogy rendelkezésünkre állt. Egy utolsó kérdést, ha megenged. Láttuk-látjuk a folyamatot, ön is kimutatta, hogy az ön tevékenysége alatt csaknem 5 százalékkal növekedett az államadósság. A legutóbbi ülésen megkérdeztem Simor András jegybankelnök urat, aki azt mondta, hogy az elődje nevében is tud nyilatkozni, hogy a jegybankelnökök mindig időben figyelmeztették a kormányzatot, hogy rossz irányba tart az ország, súlyos problémák adódnak. E tekintetben ön érezte-e ezeket a jelzéseket, illetve érez-e felelősséget azért, hogy megfordult az a trend, ami az államadósság csökkenését jelentette 2002-ig, utána viszont drasztikusan elkezdett növekedni? Az ön tevékenysége hozzájárult-e ehhez, és mennyiben látja egyéb tényezők szerepét, hogy ez a folyamat elindult? Egyszóval lát-e politikai hibát, felelősséget abban, ami kialakult 2002-2003-2004-re? Köszönöm szépen.

DR. LÁSZLÓ CSABA, volt pénzügyminiszter: Köszönöm szépen. Talán a bevezetőmből is kiderült, de még egyszer próbálom rögzíteni, szerintem az államadósság növekedése valójában 2000 második felében, 2001-ben indult el. Utaltam a módszertani háttérre annak, hogy ez a kimutatott államadósságban nem jelent meg. Abban az időszakban, miután nem voltunk az Európai Unió tagjai, nem kellett olyan pontossággal és olyan részletességgel az államadósságot az ESA-módszertan szerint kimutatni. Ha figyelembe vesszük, hogy a Magyar Villamos Műveknek 5-10 milliárd forintos hiánya vagy vesztesége volt ebben az időszakban, hogy az autópálya-elszámolások kívül maradtak a költségvetésen úgy, hogy nyilvánvalóan ezekből minden egyes fillért az adófizetőknek kell a későbbiekben megtéríteni, és hogy a Magyar Fejlesztési Banknál számtalan olyan projekt indult, amelyeknél szintén teljesen egyértelmű volt, hogy a költségvetés fogja ezeket kifizetni, utaltam már a Művészetek Palotájára, akkor az államadósság növekedése minimum 2001-től datálható.

Utaltam rá egyébként, hogy az a költségvetési politika ennek a folyamatnak a megállítását, illetve az államadósság/GDP arány 60 százalék alatt tartását célozta, ez az, amiről az elmúlt másfél órában beszéltünk. A jegybankkal való együttműködésben viták és egyeztetések voltak végig ebben az időszakban, számtalan érv hangzott el mind a két oldalról. A jegybank nyilván abban az időszakban is felvetett olyan érveket, olyan szempontokat, amelyek adott esetben megfontolandóak voltak. Annak ellenére, hogy az együttműködés nem feltétlenül volt minden esetben harmonikus, létező együttműködés volt, figyelembe vettük egymás érveit, és biztos vagyok benne, hogy például a költségvetési politika alakulásához a jegybank is hozzájárult. Még véletlenül sem szeretném a felelősséget ezzel rá áthárítani. Mi fogadtuk el vagy nem fogadtuk el azt, amit ők mondtak.

Ha jól értem, ez a zárópont, ezért, ha megengedik, egy nagyon rövid nyilatkozatot felolvasni és utána átadni a bizottság tagjainak, hogy rögzítsük a felelőségekről alkotott véleményemet.

„A gazdaság, ezen belül az államadósság mindenkor alakulása akár kormányzati ciklusokon is átívelő, kollektív és egyéni döntések kölcsönhatásának az eredménye, ezért egyes személyeknek az államadósság mértékével kapcsolatos kizárólagos felelősségét nincs értelme és nem is lehetséges vizsgálni.

Amennyiben egy közhivatalt betöltő személy hivatali körben elkövetett cselekményeivel kapcsolatban jogszabálysértés megalapozott gyanúja merül fel, annak kivizsgálása a hatályos jogállami keretek között az igazságszolgáltatási szervek joga és feladata.

A parlament a rendelkezésére álló eszközökkel – mint például a bizottsági meghallgatás – kizárólag a politikai felelősség kérdésében hivatott véleményt alkotni. A kormány, így a miniszterek munkájáról az országgyűlési választások során közvetett módon a szavazópolgárok is véleményt alkothatnak.

A miniszteri eskümben fogadalmat tettem arra, hogy a jogszabályokat megtartom és megbízatásomhoz híven, lelkiismeretesen járok el, ezzel elősegítve a Magyar Köztársaság fejlődését. Pénzügyminiszterként hivatali időm alatt mindvégig a miniszteri eskümben foglaltaknak megfelelően jártam el, legjobb tudásom és képességem szerint elősegítve a magyar gazdaságnak a világgazdasági keretek által is determinált, megalapozott növekedését.” Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen, hogy rendelkezésünkre állt László Csaba volt pénzügyminiszter úr. Ez a bizottság arról szól, hogy a politikai felelősséget is vizsgáljuk és értékeljük. Ebben a tekintetben, úgy gondolom, nem terjeszkedtünk túl semmilyen hatáskörünkön, így ez a nyilatkozat, talán egyszerűbb volt, hogy felolvasta, semmilyen olyan információt nem adott, felvetést nem tett, amit ennek a bizottságnak a tagjai nem tudtak vagy nem akartak föltenni, vagy nem válaszolt rá. Tehát konstruktív beszélgetésként értékelem az önnel történt véleményütköztetést. Köszönöm még egyszer, hogy rendelkezésre állt. Jelezte, hogy elfoglaltsága van, természetesen, ha velünk tud maradni, szívesen vesszük, tehát ez nem azt jelenti, hogy kitessekeljük a bizottság üléséről. Ha van még ideje, nyugodtan tartson velünk. Köszönöm szépen. Öt perc szünetet tartunk. *(Rövid szünet.)*

Dr. Draskovics Tibor meghallgatása

Tisztelt Bizottság! Folytatjuk ülésünket. Tisztelettel köszöntöm Draskovics Tibor volt pénzügyminiszter urat, aki 2004. február 16. és 2005. április 24. között töltötte be ezt a tisztséget. Miniszter úr látta metódusunkat, ettől nem kívánok eltérni. Amennyiben van előzetesen valamilyen felvetése, gondolata, amit meg kíván osztani a bizottság tagjaival, akkor öné a lehetőség. Parancsoljon!

Dr. Draskovics Tibor szóbeli tájékoztatója

DR. DRASKOVICS TIBOR, volt pénzügyminiszter: Jó napot kívánok. Elnök úr, köszönöm szépen a szót. Csak egy rövid bevezetőt szeretnék tartani, időt hagyva az önök kérdéseinek megbeszélésére. Egyetlen gondolatmenetet szeretnék bevezetőmben követni, azt, ami, úgy gondolom, a korábbi viták alapján világos, hogy az államadósság sok-sok, hosszabb távú elkötelezettséget jelentő döntés eredményeképpen áll össze. Megpróbáltam összeszedni, hogy 2000-től 2005 elejéig melyek voltak azok a döntések, tényezők, amelyek a legnagyobb hosszú távú, ha úgy tetszik, beépülő hatást gyakorolták a költségvetési folyamatokra és ezen keresztül az államadósság alakulására.

De előtte engedjenek meg két személyes megjegyzést. Az egyik, hogy bármilyen furcsa is, az államadósság az a rossz dolog, ami nélkül, úgy tűnik, a magyar gazdaságok nem tudnak meglenni. Ezt azért érdemes elmondani, mert mintha kezdene kialakulni valamiféle olyan kép Magyarországon, hogy az államadósság egy tűzzel-vassal üldözendő jelenség, amitől úgy, ahogy van, teljes egészében jó lenne megszabadulni. Ez még senkinek sem sikerült, az Egyesült Államoknak is csak majdnem. Meg is voltak ijedve, mert az egész pénzügyi rendszer működtethetlenné vált volna, de az élet megoldotta ezt, és újra jócskán

eladósodtak. A baj tehát nem az államadósság léte, hanem mértéke, összetétele, kamatai, lejárat szerkezete, vagyis a milyensége.

A másik. Az élet úgy hozta, hogy hosszabb időszakon keresztül volt közöm a költségvetési folyamatokhoz. '94 és '98 között közigazgatási államtitkárként, később pedig kormányokban, különböző tisztségeket viselve. A magam részéről büszke vagyok arra, hogy '95 és '98 között kidolgozója és végrehajtója voltam annak a költségvetési politikának, ami 15 százalékponttal csökkentette az államadósságot, 85 százalék fölötti szintről 60 százalék alá valamivel. Ebben volt privatizáció, Bokros-csomag, fegyelmezett költségvetés. Úgy gondolom, az hogy pénzügyminiszteri időszakomban 0,8 százalékkal nőtt az államadósság, az vállalható nagyságrend, szaldóval személyesen még mindig meglehetősen nyugodtnak érzem magam.

Nézzük, hogy mik voltak azok a hosszú távon beépülő kötelezettségek, döntések, amelyek eredője az, amit ma látunk a számokban. Mindenképpen 2001-ig kell visszamenni, mert láthatóan a költségvetési politikában '95. március 12-től, ez volt a Bokros-csomag meghirdetésének dátuma, 2004-ig, bár különböző színezetű kormányok voltak hatalmon, lényegében egy egységes időszaknak volt tekinthető. Az első Orbán-kormány első két és fél esztendejében, lehet, hogy ezt nem ismeri el az a kormány, azt a költségvetési politikát folytatta, amit korábban a Horn-kormány. Utána jelentek meg olyan döntések, és első körben ezeket nem minősíteném jónak vagy rossznak, amelyek hosszú távon kiadásokat növeltek és beépültek az államadósságba. Ilyen volt a köztisztviselők 100 százalékos béremelése. Sajnos, ez majdnem ugyanolyan mint a közalkalmazottak 50 százaléka, ugyanazt a rossz, helytelen érzést erősíti a társadalomban, mint amire Seszták képviselő úr utalt, és amiben egyetértünk, vagy a fegyveresek 70 százalékos béremelése egyik napról a másikra. Beruházási oldalon megjelent némi autópálya, nem nagyon sok akkor még, és megjelent a Gripen, akkor még nem kiadásként, csak elköteleződés-ként, aminek aztán egy évtizedeken átnyúló hatása van az államadósságra is.

2002-ben, ahogy erről itt már beszélünk, folytatódott az állami vállalatok konszolidációja, ami, lássuk be, nem egyéb, mint egy burkolt államadósság nyíltá tétele az átvállalással. Megjelent a lakástámogatási rendszer. Nagyon javasolom, hogy próbáljunk meg nem hitvitát folytatni se a lakástámogatásról, se a nyugati PPP-ről, mert mind a kettőről az a véleményem egyébként, hogy szükség van rá, és lehet jól csinálni, de lehet nagyon rosszul is. A lakástámogatási rendszer, valamiért talán jobban emlékszem a számokra, azt eredményezte, hogy 2000-2001-ben durván 50 milliárdos lakáshoz kapcsolódó költségvetési kiadás 2005-re már 250 milliárdra futott fel. Most nem fillérre pontosak a számok, de a nagyságrendek stimmelnek. Ennek a lakástámogatási rendszernek csak az egyik problémája az, hogy drága. A másik a társadalmi igazságtalansága, a harmadik pedig az, hogy a bankok aránytalan mértékben voltak ennek haszonélvezői. Érdekes a számokat visszamenőleg is megnézni. Az pedig, hogy a választások előtt három héttel megszülető döntés, ami kiterjeszti a használt lakásokra is a kamattámogatási rendszer igénybevitelének lehetőségét, politikai természetű, és azt hiszem, nem érdemes róla beszélni. 2002 tavaszán pontosan ez történt, de hát a politika ilyen.

A következő elem, ami már a 2002-es kormányváltás utáni lépés, egyértelműen a száznapos program, annak összes rövid és hosszú távú hatásával. Csak zárójelben mondom, egy olyan száznapos program volt, amit akkor az összes parlamenti párt túlnyomó többsége, ha jól emlékszem, az MDF kivételével lelkesen megszavazott, és ennyiben a felelősséget is magára vállalta. De ami az értékelést illeti, megint csak Seszták képviselő úrral értek egyet, nem a száznapos program lépései önmagukban, hanem az ahhoz kapcsolódóan meg nem tett lépések, a strukturális reformok elmaradása az, ami igazán hosszú távú és káros következményekkel járt.

2003-ban tulajdonképpen egy kisebb hatású, de azért hosszú távon érvényesülő lépésre emlékszem, ez a társasági adó csökkentése volt, 2004-ben pedig három tényezőt érdemes említeni. Furcsa módon az első maga az európai uniós csatlakozás, mert van annak olyan összefüggése, amiről nem nagyon szoktunk beszélni, hogy be kell fizetni a GDP 1 százalékát az Európai Uniónak, ahonnan persze ezt jóval meghaladó támogatásokat kapunk, de ez a költségvetés helyzetét nem javítja, hiszen az bejön, a másik oldalon pedig kimegy, esetleg a költségvetésen kívül működik. A másik, hogy 2004 őszén történt egy durván 100 milliárdos kihatású személyi jövedelemadó-csökkentés, akkor az egyik sáv teljesen megszűnt az szjában. A harmadik pedig, hogy akkor indultak be az autópálya-programok, illetve a felsőoktatásban az az infrastruktúra-bővítő program, ami kollégiumot, előadótermet, laboratóriumot, könyvtárat jelentett, elsősorban PPP-konstrukciók formájában.

Körülbelül ezek voltak azok a tényezők, amelyek, úgy látom, hogy addig az időszakig, amíg én hivatalban voltam, érdemben alakították az államadósságot. És még egy volt, ami persze picit korábban kezdődött, és lényegében napjainkig tart. Ez a magán-nyugdíjpénztári rendszer létrehozása, ami, és ez már itt kiderült László Csaba miniszter úr bevezetőjéből is, nem tett mást, mint az egyébként meglévő implicit államadósságból explicit költségvetési hiányt és államadósságot gerjesztett. Zárójelben mondom nagy szomorúsággal, az, ami most történik, ennek fordítottja. Most úgy teszünk, mintha eltűnne az államadósságból egy jelentős rész, de ez a kötelezettség ott marad, az emberek nyugdíját majd akkor ki kell fizetni. Ha megnézzük, hogy ezt a magán-nyugdíjpénztári történet milyen nagyságrendben befolyásolta az államadósság alakulását, és ezt viszonylag könnyű megnézni, akkor a durván 84-85 százalékos GDP-arányos szintből 12-13 százalékot fed le. Ha kivesszük ebből a meglévő IMF- és európai uniós hitel fel nem használt részéből adódó bruttó államadósság-növekedést, ez újabb 2-3 százalékot jelent, magyarán akkor vagyunk egy 70 százalék alatti államadósság-mértéknél. Vagyis ebben a 2002-2010-es időszakban egyéb tényezők figyelmen kívül hagyásával az államadósság növekedése lényegében 10 százalékpont, ami nem kevés, és nem jó, hogy bekövetkezett, félreértés ne essék! Nem ez lenne mondandóm lényege.

De ha összevetjük olyan, nagyon fegyelmezett és a költségvetési gazdálkodásra nagyon sokat adó országokéval, mint mondjuk Németország, ahol ugyanebben az időszakban több mint 15 százalékpontos növekedés következett be, akkor drámainak semmiképpen sem lenne tekinthető, miközben magam is úgy ítélem, hogy ennek az államadóssági szintnek a léte drága, komoly kockázatot, kitettséget jelent a magyar gazdaság számára.

A PPP-ügyekről szeretnék még néhány mondatot mondani, mert ez most is és nagyon sokszor furcsa összefüggésben jelenik meg, mint valami ördögtől való konstrukció. Az az eleme a kérdés vizsgálatának, az az eleme a problémának, ami, úgy gondolom, nagyon fontos a kérdés megítélésében, rendre homályban marad. Tudniillik, amit a PPP kapcsán a költségvetés kifizet, rendelkezésre állási díjként vagy más elnevezéssel, annak legalább 3 komponense van. A tőke, a kamat és az üzemeltetési díj. A sajtóban is, a politikusok megszólalásában is rendre az az összevetés hangzik el, ha a költségvetés megvalósította volna azt a beruházást, akkor az belekerült volna 10 milliárdba, így meg ki fog fizetni 100 milliárdot. Természetesen légből kapottak a számok. És nem tesszük hozzá, hogy a 10 milliárdnak, ha mi fizettük volna ki, abban a 20 évben lett volna egy jelentős kamatterhe, akkor is ki kellett volna fizetni, meg természetesen az üzemeltetésre kifizettünk volna nagyon sokat, vagy hagytuk volna lerohadni, ahogy egyébként nagyon sokszor költségvetési intézményekkel, állami beruházásokkal ez megtörténik.

Ebből nem az következik, hogy minden PPP-es konstrukció jó lett volna, ebből az következik, hogy a PPP, ha jó szerződések köttenek, akkor az egy nagyon hatásos, állami beruházásokat felgyorsító, ezen keresztül pozitív költségvetési hatásokkal is járó konstrukció tud lenni. A szándék egyébként mindenképpen ez volt. Köszönöm szépen. Ennyit gondoltam bevezetésképpen, és állok rendelkezésükre.

Kérdések, észrevételek

ELNÖK: Köszönöm szépen az elmondottakat. Érdekes volt hallani László Csaba után az ön meglátásait a PPP-program vonatkozásában, a merőben ellentétes vagy más megközelítést a száznapos megítélésében, de ez egy izgalmas szakmai vita önök között. Akkoriban ez egy lényeges momentum volt, lehet, hogy ez is közrejátszott abban, hogy 2004 elején pénzügyminiszteri cserére került sor.

A kérdéseim. Ön említette a nyugdíjpénztárak ügyét, ami az ön időszakában elsősorban már igazán égető kérdés volt, hiszen az Európai Unió pénzügyi biztosához is fordultak az elszámolás kapcsán. Mivel önök is érzékelték, hogy itt valami nagyon nagy probléma van, mert a kimutatások szerint 2004-ben még 18,1 százalékát tette ki 168,1 milliárd forint összegben a központi költségvetés hiányának. Azaz a költségvetés nem tud megbirkózni a nyugdíjpénztári befizetésekkel, illetve kifizetésekkel, attól függ, kinek a szemszögéből nézzük. Ha erről egy kicsit részletesebben szólna, hogy az önök megítélése szerint mi volt az oka annak, hogy az Európai Unióhoz kellett fordulni.

Szintén említést tett arra vonatkozóan, hogy a bankoknál csapódott le a lakáshitelezés felfutásának részbeni eredménye. A kérdés az, mivel akkor fölmerült a bankadó lehetősége, be is vezettek ilyet, és ebből is látszik, hogy nem ördögtől való dolog különadóként a bankadó, mi volt ennek a motiváló tényezője. Más tényezők is voltak? Mivel volt ön megbízva, hogyan sikerült ezt elfogadtatni a bankokkal, hiszen végül is bevezették?

A harmadik kérdés az áfa-visszatartásra vonatkozik, ami nyilván nem meglepő az ön számára, hiszen 2004. III. negyedévét követően utasítást arra októberben, hogy tételes vizsgálatnak vessék alá az áfa-kifizetéseket. Mi volt ennek az oka? Az ön megítélése szerint mennyiben segítette ez vagy nem segítette a gazdaság működését? Mai szemmel hibának tartja-e ennek a bevezetését?

Azt szeretném még megkérdezni, mi volt az oka annak, hogy a 13. havi juttatást 2005-re tolták át 2004 decemberéről. Milyen költségvetési indokok mondatták azt, hogy ezt át kell tolni, hiszen az ESA-elszámolást alapján ezt úgy is el kellett számolni 2004-ben, de önök mégis ehhez a kifizetési módhoz nyúltak? Mi volt ennek a hátterében? Köszönöm szépen. Öné a szó!

Dr. Draskovics Tibor válasza

DR. DRASKOVICS TIBOR, volt pénzügyminiszter: Köszönöm szépen. A magán-nyugdíjpénztári történet és az Európai Unió. Egy fontos különbségtétellel érdemes kezdeni. Úgy gondolom, és az elmúlt évben történtek ellenére is úgy gondolom, hogy a magán-nyugdíjpénztári rendszer kialakítása helyes lépés volt, jó irányba mutatott. Tudtuk a '97-es viták során is, hogy ennek lesz egy hosszú átmeneti, a költségvetésre kedvezőtlen hatása, hiszen bevételek fognak hiányozni. Ugyanakkor úgy gondoltuk, hogy lesz két fontos pozitív hatás. Az egyik, hogy az állam hosszú távú kötelezettségektől szabadul meg, hiszen a nyugdíjpénztári tagoknak durván csak 75 százaléknyit kell megfizetni a társadalombiztosításból nyugdíjként, a többi a saját megtakarítás, plusz elindít a társadalomban egy nagyon szükséges irányvételt az öngondoskodás tekintetében. Úgy gondolom, ez helyes, vállalható, közgazdaságilag indokolt volt, és a költségvetés is bírta volna.

Miért keveredtünk vitába az Európai Unióval, illetve tettünk kezdeményezést? Azért, mert az viszont szerintem közgazdaságilag súlyosan indokolatlan, hogy ezt a túlzott deficit eljárás tekintetében ugyanolyan költségvetési hiánynak tekintsi az Unió, mint a túlköltekezésből eredő költségvetési hiányt. Miért gondolom úgy, hogy ez helytelen? Azért,

mert ennek a hiánynak semmi olyan attribútuma nincs, ami miatt a költségvetési hiány közgazdaságilag kedvezőtlen. Ezt a hiányt ugyanis automatikusan megfinanszírozzák a nyugdíjpénztárak a befektetések révén. Következésképpen ennek nincs kizorító hatása, nem nehezíti meg más szereplők hitelhez jutását, és nem teremt többletkeresletet a piacon. Ezért, amikor 2004-ben az Unióban napirendre került a maastrichti szerződés áttekintése, reformja, akkor én kezdeményeztem lényegében egyébként ugyanazt, amit, ha jól emlékszem tavaly az Orbán-kormány is kezdeményezett, hogy a maastrichti kritériumok teljesítése során a deficitnek ezt az elemét hagyják figyelmen kívül. Ebben a küzdelemben, ha úgy tetszik, eleinte voltak szövetségeseink, Lengyelország, Szlovákia, Svédország, tehát olyan országok, amelyek hasonló nyugdíjreformokat vezettek be, akkor azonban ezek az országok rendre leváltak, mert a költségvetési pozíciójuk akkor éppen kedvező volt, és nem akartak ilyen vitába keveredni az Unióval.

Ha szabad egy kis színes történetet előadni, olyannyira végigvittük ezt a vitát, éppen én személyesen, hogy az ECOFIN utolsó ülésén, amikor a maastrichti szerződés módosításáról volt szó, két nappal a miniszterelnöki csúcstalálkozó előtt, éjjel, valamikor 1 órakor már csak ez az egy függő kérdés maradt. Juncker luxemburgi miniszterelnök, illetve pénzügyminiszter, aki akkor az ECOFIN soros elnöke volt, majdnem szó szerint azt mondta, hogy a) nekem, nekünk elvileg igazunk van, b) a politika másképp működik. Vegyük tudomásul azt a kompromisszumos javaslatot, aminek elvi alapja természetesen nem volt, egy gesztust jelentett irányunkban, hogy öt év alatt fokozatosan csökkenő mértékben lehet ezt figyelmen kívül hagyni, tehát egy korrekciós tényezőnek lehet tekinteni. Hozzáteszem, hogy a magyar kezdeményezésnek volt egy másik, a maastrichti szerződésbe tartósan beépülő eleme, hogy a strukturális reformok hatását figyelembe kell venni, csak nem volt hozzá szabály, ma sincs, hogy ezt pontosan hogy kell tenni. De legalább az elvet sikerült elfogadtatni, hogy ha valaki akár az egészségügyben, akár nyugdíjrendszerben olyan változást visz véghez, ami rövid távon a költségvetés számára kedvezőtlen, hosszú távon azonban jó irányba mutat, akkor ezt valamilyen módon le kell számítani akkor, amikor megítélik az adott állam költségvetési helyzetét.

Szóval, két különböző kérdés, hogy hogyan tekintünk magára a magánnyugdíjpénztári rendszerre, illetve, és a vita erről folyt az Unióban, hogy ezt hogyan kell a maastrichti kritériumok teljesítése során a túlzott deficit eljárás feltételeinek meglétekor megítélni. Mi az utóbbit vitattuk, ahogyan tette egyébként tavaly is a kormány, nem véletlen, hogy akkor már egy kicsit több szövetséges adódott hozzá, hiszen másokat is súlyosabban érintett ez a probléma.

Bankadó. 2004 őszén tettem javaslatot egy, egyszerűsítsük le, a bankokat terhelő speciális adó bevezetésére. Tehát nem gondolom, hogy önmagában egy ilyen adó az ördögtől való lenne. Kérdés ennek a mértéke és az időbelisége. Ha jól emlékszem, olyan 25-30 milliárdra kalibráltuk ennek mértékét. Hogy miért? A közvetlen kiváltó ok az volt, hogy abban az évben a jegybank, egyébként a kormány tájékoztatása nélkül, bár a jegybank önállóan meghozhatta ezt a döntést, de előzetes tájékoztatás vagy konzultáció sem volt, a jegybanki tartalékra fizetett kamat mértékét piaci szintre emelte. Ez a pénzügyintézetek által a jegybankban elhelyezett tartalék volt. Korábban egy, a piactól eltérő, lényegesen alacsonyabb kamatot kaptak a bankok, akkor emelte meg a jegybank piaci szintre. Ez azt jelentette, hogy pusztán ennek az intézkedésnek a révén a bankok eredménye összességében mintegy 50 milliárd forinttal javult. A dolog természeténél fogva a jegybank eredményén keresztül a költségvetés pozíciója ennyivel romlott. Úgy gondoltam, hogy ennek egy részét, legalább a felét vissza kellene venni a bankoktól. A Bankszövetséggel, a bankokkal sok konzultáció folyt, és végül is egy két évre vonatkozó megállapodás született, hogy két év után kivezetésre kerül ez a bankadó.

Ami a 2004-es áfa-ellenőrzési ügyeket illeti. Az időben picit vissza kell menni, egészen az európai uniós csatlakozást megelőző időszakig. Föl kell idéznem, hogyan is működött az importhoz és az exporthoz kapcsolódó áfaelszámolás a csatlakozást megelőzően és a csatlakozás után. Az áfa '88-as bevezetésétől 2004. május 1-ig olyan rendszer működött, hozzáteszem más, Európai Unión kívüli, de áfát alkalmazó országokban, hogy az exportőrök nulla kulccsal adóztatják az exportjukat, magyarul az után áfát nem kell fizetni. A dolog természeténél fogva, mert van vámellenőrzés, pontosan lehet tudni, hogy mi megy ki exportra. Az import esetében pedig, amikor az import beérkezik az országba, és mi érkezik be és mikor és mennyi, szintén pontosan lehet tudni, mert vámellenőrzés van. Be kell fizetni annak az áfáját, amit később a szabályok szerint vissza lehet igényelni. Az uniós csatlakozás alapvető változást hozott ebben a rendszerben, mert megszűntek a belső vámhatárok. Következésképpen sem azt nem lehet tudni, hogy az Unióba mi megy ki, sem azt nem lehet tudni, hogy onnan mi jön be, az mennyi és annak mi az értéke. Ezért úgy változtak az áfaszabályok egy 2003-ban elfogadott törvény alapján, hogy az import esetében utólag, bevallásos és nem kivételéses alapon kell megfizetni az áfát.

Tovább színesítette a történetet, hogy egy 2003-as törvénymódosítás, amit aztán 2005 tavaszán korrigáltunk, nemcsak az Unióból bejövő importra, hanem az úgynevezett harmadik országból, például a Távol-Keletről bejövő importra is ugyanezt a rezsimit vezette be, abból az amúgy helyes megfontolásból, hogy ne legyen kétféle áfarezsim, ne legyen adminisztratívve többletterherrel sújtva a harmadik országból érkező import az Unióból érkező importtal szemben. 2004-ben azt tapasztaltuk, de hozzáteszem, ez nemcsak magyar tapasztalat, hanem több csatlakozó ország tapasztalata volt, hogy hirtelen drámaian visszaestek az áfabevételek. Elkezdtük vizsgálni ennek okait. Ezek egy része tudott és tervezett volt. Pénzforgalmi értelemben azzal, hogy nem az import esetén kell megfizetni az áfát, természetesen van egy elcsúszás, de ezen túlmenően is az áfa tetemes része, több százmilliárd forintos nagyságrendben, elkezdett hiányozni érthetetlen módon a bevételekből. Miközben tudtuk akkor is, sajnos ez a mai napig is fennáll, hogy az Európai Unióban az egyik legnagyobb probléma az áfacsalás. Ezt elsősorban az teszi lehetővé, hogy nagyon sok cég eljuttassa azt, hogy azt két, három vagy tizenkét szereplővel játsszák el, az szofisztikáltság kérdése, hogy exportként tüntetnek fel bizonyos teljesítményeket, az után nem fizetik meg az áfát, majd importként tüntetnek fel olyan árubeszerzést vagy szolgáltatásbeszerzést, ami valójában nem import, azon meg vissza tudja igényelni az áfát. Ez egy tipikus karusszel az Unióban.

Az volt a feltételezés, hogy ez Magyarországon is megindult. Hozzáteszem, Szlovákiában, Csehországban is csökkentek az áfabevételek, és más magyarázatát az áfabevételek radikális csökkenésének nem sikerült fellelni. Ez a törvényi változás tűnt olyannak, mint ami valószínűleg összefüggésbe hozható az áfabevételek elmaradásával vagy legalábbis annak egy részével. Ezért született olyan döntés, hogy nem általában az áfa-visszatulajdosknál, hanem az európai uniós adózámmal rendelkező adóalanyok, magyarul az exportban, importban jelentősebben érdekelték esetében kerüljön sor tételes ellenőrzésre. Úgy gondolom, az egy helyes, prudens magatartás, ha a pénzügyi kormányzat azt tapasztalja, hogy valahol van valami probléma, akkor, mielőtt kifizetne a költségvetésből, ellenőrzi azoknak a feltételeknek a meglétét, amelyek mellett ez a kifizetés indokolt.

Bár távolinak látszik az analógia, de ha arra gondolunk, hogy milyen mértékben bővítette az Országgyűlés nemrégiben a Kehi hatáskörét a magánnyugdíjpénztárak ellenőrzése tekintetében, akkor úgy gondolom, hogy ugyanez a logika mozgathatta a mostani döntést is. Az ellenőrzés akkor két célt szolgált. Egyrészt akadályozza meg az indokolatlan, tehát visszaélésen alapuló kifizetéseket, büntetőjogi terminológiával a speciális prevenciót. Ugyanakkor volt egy általánosabb célja is. Üzenje meg az adózóknak, hogy nem érdemes ezzel próbálkozni, mert az állam elejét fogja venni ezeknek a visszaéléseknek. Nyilván nem teljeskörűen, de minél nagyobb mértékben, tehát emeljük meg a kockázatát, mindenfajta

visszaélésnek. Hozzáteszem, mert úgy is el fog hangzani ezzel kapcsolatos kérdés, ez, hogy tudniillik az áfa-visszatérítések egy része 2004-ről átcsúszott 2005-re, az ESA-hiányt nem befolyásolta. Az ESA-ban ugyanis az áfát mint egy tranzakcióhoz kötődő adót annak az évnek az eredményéhez, hiányához kell elszámolni, amikor ez a tranzakció történt. Ezért a szabály az, hogy viszonylag hosszabb ideig, azt hiszem, most 3-4 hónapig, a következő évben teljesített áfa-visszautalásokat az előző év költségvetési számaihoz kell hozzáadni. Zárójelben, éppen az én kezdeményezésemre hosszabbítottuk meg ezt az időszakot, mert korábban rövidebb volt, de kiderült, hogy nem felel meg a gazdasági folyamatoknak. Magyarán ezt a kibővített áfa-ellenőrzési lépést nem a költségvetési számok valamiféle manipulálásának szándéka motiválta. Erre a szabályok nem is adtak volna lehetőséget.

Ha a kérdést úgy tesszük föl, hogy visszatekintve hogyan ítélem meg ezt a lépést, akkor azt kell mondanom, helyes volt a szándék, ugyanakkor két hibát elkövettünk. Túlságosan széles körre érvényesült az ellenőrzés, célzottabban kellett volna végrehajtani. Egyébként, ha valaki visszaemlékszik az akkori lépésekre, 2 vagy 3 év elteltével az APEH utasítást kapott arra, hogy lényegesen szűkítse az ellenőrzés alá vonandó adózók körét. Másrészt pedig érthetőbben kellett volna ezt a nyilvánossággal és a vállalkozókkal tudatni, mert akkor kevesebb meg nem értés lett volna ebben a történetben.

Ami a 13. havi fizetés ügyét illeti, nem emlékszem pontosan, megmondom őszintén, de emlékezetem szerint ez következménye volt egy 2002-2003 fordulóján a 13. havi fizetéssel kapcsolatban megtett lépésnek, akkor ment át először januárra, ha jól emlékszem, ezért azután, hogy ne egy évre essen két 13. havi kifizetése, tolódtott át a következő év elejére. ESA-ban ennek egyébként, ahogy elnök úr kérdésében is elhangzott, nem volt gyakorlati jelentősége, de nem emlékszem pontosan, hogy mi volt ennek a motívuma, megmondom őszintén.

További kérdések, megjegyzések

ELNÖK: Köszönöm szépen. Mindjárt megadom képviselőtársaimnak is a szót, csak szeretnék az Állami Számvevőszék anyagából idézni az áfával kapcsolatosan. Azt írják, hogy „Az áfa kiutalás előtti ellenőrzését elrendelő, az Art. felhatalmazására hivatkozó pénzügyminiszteri utasítás csak formai szempontból volt jogszerű, azaz a pénzügyminiszter élt a törvényben biztosított utasítási jogával. A helyszíni ellenőrzés tapasztalatai szerint az utasítás – tartalmát tekintve – nem volt összhangban az Art. vonatkozó „az adózás működési feltételeinek kialakítása, szakszerű működtetése” rendelkezéseivel. Az utasítás előkészítetlen, indokolatlan és szakmailag téves volt, továbbá a költségvetés pozíciójára és az APEH működésére is kedvezőtlenül hatott.” Úgy gondolom, ez lényeges ellentmondás vagy szembeállítás, majd legyen kedves pénzügyminiszter úr valamilyen választ is adni.

Volner képviselő úr jelezte, hogy kérdést kíván föltenni. Parancsoljon!

VOLNER JÁNOS (Jobbik). Köszönöm szépen, elnök úr. Miniszter úr, én azt szeretném, ha egy másik ellentmondást oldana föl. Ez az volt, amikor Gyurcsány Ferenc gyakorlatilag önre terhelte annak személyes felelősségét, hogy megnőtt az államháztartási hiány, és a sajtónyilatkozatokban ezt így is állította be. Ha gondolja, akár szó szerint is fölolvashatom az akkor nyilatkozottakat. Valaki nem mondott igazat ebben a kérdésben neki, és a miniszterelnök úr úgy tett, mintha nem tudott volna erről, mert ön félrevezette ezzel kapcsolatban. Tehát ki nem mondott igazat, ki az, aki félrevezette a másikat? Megkapta-e akkor a kormányzat öntől a szükséges információkat, birtokában volt-e minden, a döntéshez szükséges adatnak?

Az áfa-visszatérítéssel kapcsolatban föl szeretném hívni miniszter úr figyelmét arra, hogy ismerve az Európai Unió „héja” irányelveit, a hozzáadottérték-adó irányelvét, és

ismerve ennek tovagyrűző hatásait, amit az áfa-visszatartás okozott, főleg az építőipari szektoron belül, ennek jelentős társadalmi költségei voltak. Kérdésem miniszter úrhoz, hogy ezekre a társadalmi költségekre, akár a tönkrement cégek, akár az elbocsátott munkavállalók, akár a versenyképességüket veszített cégek talpra állásának hosszú távú társadalmi költségeire vonatkozóan készített-e a Pénzügyminisztérium akkoriban egy becslést arra, hogy körülbelül milyen költségvetési hatásai voltak ennek?

Aztán, ismerve az ön életútját, tudom, hogy 2007-ben tevékeny szerepet vállalt az Államreform Bizottság munkájában. Ön korábban is, azután is az üzleti szférában, a tanácsadói szektorban jelentős munkatapasztalatot halmozott föl, gyakorlatilag egy kifejezetten képzett és magas szakmai tudású vezetőnek tekinthető. Tehát olyan, aki tudja azt, hogy csak azzal, hogy a munkavállalóknak több pénzt adok, de nem próbálom tőlük ezt behajtani teljesítmény formájában, nem próbálom mérni a teljesítményüket, nem próbálom a közszféra 800 ezer munkavállalója számára ésszerűsíteni a munkát, magasabb teljesítményt nem várhatok el, csak egy szociális osztogatást hajtok végre. Azon csodálkozom, hogy lehet ez, hiszen ön tapasztalt vezetőként, a versenyszférában gyakorlatot szerzett emberként hogy-hogy nem gondolt erre. A politikai számítások húzták keresztül az ilyen irányú terveket, vagy pedig egyéb más oka lehetett ennek?

Említette itt miniszter úr az állami vállalatok kérdését. Ezek a többé-kevésbé kvázi fiskálisnak tekinthető vállalatok rendszeresen, ciklikusan megugró hiányt produkálnak, aztán átörökítik ezt a kormányok a következő kormányra. Arról szeretnék érdeklődni, hogy ezeknek a vállalatoknak a pénzügyi konszolidálására, illetve hosszú távú, fenntartható működésére vonatkozóan készült-e valamilyen szakmai anyag, készült-e valamilyen kormányzati előterjesztés. Ebbe beleértem azt is, hogy ha most megnézzük például a közbeszerzési pályázatokat, akkor azt láthatjuk, hogy vannak Magyarországon erős kompetenciák, ilyen például a járműgyártáson belül meglévő ipari bázisok, szaktudás, amelyre alapozva egy hosszú távú fejlesztési programot lehetne elindítani. Önmagában már a gazdaságfejlesztési elképzelések hiányát is ilyen módon az ön miniszteri tevékenységének fölrovom, illetve azt kell mondjam, számon is kérjük. Hiszen azon túl, hogy önök a költségvetés egyenlegére különböző módokon koncentráltak vagy sem, a gazdaságfejlesztést elhanyagolták. Miért nem látunk erre vonatkozóan elképzeléseket?

Az otthonteremtési programmal kapcsolatban nagyon fontosnak tartanám kiemelni, László Csaba miniszter úr már elmondta, hogy szerinte milyen terhe volt egy körülbelül 30 millió forintos hitelnek az államra nézve. Ez teljesen nyilvánvalóan abszurd kérdés, hiszen a törlesztőrészlet nagysága annyi lehetett, amit Pösze úr kiszámolt. Azt kérdezném miniszter úrtól, mivel számszerűsítette, hogy 250 milliárd forint költségvetési teherrel járt ez, és a multiplikátor hatásokat feszegettük az előző miniszteri meghallgatáson, erre vonatkozóan volt-e miniszter úrnak számítása, elképzelése, hogy ezek körülbelül milyen hatással jártak volna. Ugyanis nekem meggyőződésem az, hogy a kettőt együtt kellene értékelnünk a költségvetési egyenleg, illetve a multiplikátor hatás szempontjából a kérdést.

A legutolsó pedig a nyugdíjrendszer átalakítására, illetve a belépő harmadik pillérre, a magán-nyugdíjpénztári megoldásra vonatkozna. Az a kérdés, hogy vizsgálta-e akkoriban a szocialista kormányzat azt, hogy a nyugdíjak indexálására, a nyugdíjrendszer fenntarthatóságára vonatkozóan olyan elképzelések jelenjenek meg, amelyek hosszú távon is fenntarthatóvá teszik a magyar nyugdíjrendszert, és biztosítják azt a generációk közötti szolidaritást, aminek kétirányúnak kell lennie. Magyarul, azoknak a jelenleg aktív befizetőknak a későbbiek folyamán egyáltalán lesz-e nyugdíjuk? Ezt a kérdést az indokolja, mivel mindannyian tudjuk, hogy erősen előregszik a magyar társadalom, gyakorlatilag négy évtized múlva kétszer annyi eltartott fog, nagyon optimista kormányzati előrejelzések szerint, a jelenlegivel megegyező számú eltartóra jutni. Ez önmagában is felveti természetesen a nyugdíjrendszer finanszírozhatóságának kérdését. Mivel ez egy sok ismeretlenes egyenleg és

nyilván nehéz becsülni a hatásait, de a legvalószínűbb scenáriók alapul vételével végeztem erre vonatkozóan egy számítást, az pedig az volt, hogy 2050-re körülbelül 29 ezer forint lesz az átlagnyugdíj. Ez azt jelenti, hogy ha most a jövőbeni és nyilvánvalóan sok bizonytalansággal teli prognózist állítunk föl, akkor azt láthatjuk, hogy 29 ezer forint körüli vagy hasonló nagyságrendű nyugdíjnál az állam nem fog tudni differenciálni. Magyarul el kellene mondani az embereknek, hogy ha a jelenlegi keretek maradnak fenn, akkor mindenkinek egységes lesz a nyugdíja, függetlenül attól, hogy mennyit fizetett be korábban. Erre vonatkozóan szeretném, ha miniszter úr válaszolna. Nyilván nem erre a konkrét felvetésre, hanem a nyugdíjrendszer fenntarthatósági problémáira.

És egy legutolsó kérdés. A Pénzügyminisztérium közigazgatási államtitkára volt, amikor az államháztartás informatikai rendszerének fejlesztésére 1 + 1 millió dollár világbanki hitelt és japán kölcsönt kapott a magyar állam. Már az is kérdés, hogy ez így volt-e. Illetve meg szeretném kérdezni, hogy mire költötték ezt az összeget. Különös tekintettel arra, hogy ha most a nemrégiben bejelentett kormányzati hiánycélt vizsgáljuk, most már az Orbán-kormány idején, akkor azt láthatjuk, hogy 0,9 százalékos volt az önkormányzati hiány, amit ez a szektor kitermelt, és ez nem kis részben azért érte nagy meglepetésként a Nemzetgazdasági Minisztériumot, mert az államháztartás információs rendszere nagyon rossz hatékonysággal működik az önkormányzatok felé. Meggyőződésem az, ha egy ilyen nagyságrendű összeget megfelelő módon költenek el, meghozzák azokat a strukturális intézkedéseket, amelyek révén az önkormányzati szektor költségeit folyamatosan monitorozzák, és az állami döntéshozatal szempontjából megfelelő részletességű adatokat szolgáltatnak, akkor ez elkerülhető lett volna. Ezzel kapcsolatban kérem miniszter úr álláspontját. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Babák képviselő úr jelezte, hogy szólni kíván. Parancsoljon!

BABÁK MIHÁLY (Fidesz): Köszönöm, elnök úr. Három dologban szeretnék vitatkozni. 2003-ban az önkormányzatok eladósodása indult el, ami most még a kimutatások szerint nincs az államadósság volumenében, ugyanakkor mindig megemlítjük.

A 2004-es áfa-visszatartásról. Tisztelt Miniszter Úr! Ön szerint megérte az, hogy visszatartották az áfát, azokat a hatásokat figyelmen kívül hagyva, hogy az munkanélküliséget gerjesztett, a gyengülő magyar ipart szíven döfte. Most nem akarok ilyen hangzatos megjegyzéseket tenni a továbbiakban, de gondolja végig, hogy teljes bizalmatlanság uralkodott el ezt követően a reálszférában a fizetési fegyelmet illetően. Csődöket, felszámolásokat jelentett, munkahelyek megszűnését. Tehát, ha valami nagyon rosszat cselekedtek, az áfa visszatartása biztos, hogy ezek közé tartozik. Nézze! Még a mai napig nem heverte ki a gazdaság azt a körbetartozást. Hány törvényt kellett hozni, hogy a körbetartozást megakadályozzuk, amelyet az akkori intézkedés generált? 2004 végén olyan intézkedés történt az ön részéről, ami a gazdaságra, a munkaerőpiacra, a pénzügyi fegyelemre, a bizalomra és sok egyéb másra iszonyúan negatív hatással volt, és még most is nyögi az ország.

Miniszter Úr! Annak idején fölszámolták az APEH-rendőrséget, amelyik nyilvánvalóan az áfacsalásokkal szemben munkálkodott. Miért tették ezt? Miért gyengítették létszámban az APEH-et? Miért nem tettek meg mindent, hogy a jogos bevételek az államháztartásba kerüljenek, és ez ellenőrzött folyamat legyen? Volt még egy adatátmentés is annak idején, ami szintén az adóhatóság lejáratására szolgált.

Tisztelt Miniszter Úr! A másik, amiben önnel vitatkoznom kell. Nézze! Egy évben ennyi a nyugdíjalap (*Felmutat egy papírlapot.*), amit ki kell fizetni. Ezt nem fedezi teljesen a bevételek, ezt ki kell pótolni. Ezt hiányt gerjeszt, az államadósságot növeli. Önök '97-ben ezt a nyugdíjalapot (*Kettétépi a papírt, és a felét mutatja.*) kivítették. Miután a kifizetés visszajött,

állampapírokon keresztül, költséggel, adósságnövekedéssel, a kérdésem az, és egyszerűbben nem tudom demonstrálni, hogy ennyi kellene, de miután ezt beszédi az állam, azután kiviszi a magánnyugdíjpénztárba, majd ez visszajön magas működési költséggel és hiánnyal, akkor miért volt ez jó. Miért kellett emelni annak idején a kiáramlás mértékét? Tudom, hogy nehéz volt szembemenni azzal az IMF-es erőszakkal, ami nyilvánvalóan olyan feltételt kötött a hitelekhez, hogy a kétpilléres nyugdíjrendszer, az állami pillér és az öngondoskodást jelentő magánpénztár mellé egy harmadik lábat, egy állami kötelező pénztárat kellett létrehozni. Nyilvánvaló, hogy volt rá idejük a kormányzás idején, hiszen politikus volt mind a 8 év alatt, miért növelték a kiáramló összeget, és miért járultak hozzá, hogy ezt a ballépést preferálják? A magyar jövedelmek mellett kettéosztani a nyugdíjalap befizetését, ezzel csökkentve az állami nyugdíjalapot, hitelt felvéve és államadósságot generálva, szerintem vétkes felelőtlenség volt.

Ugyanez a vélekedésem az áfa-visszatartással kapcsolatban. A mai napig nem heverte ki a reálgazdaság. A nyugdíjjal kapcsolatban sürgősen intézkedni kellett. Az számomra érthetetlen, hogy önök megemelték a kiáramlás mértékét. Köszönöm.

ELNÖK: Draskovics úr a lehetőség.

Dr. Draskovics Tibor válasza

DR. DRASKOVICS TIBOR, volt pénzügyminiszter: Sok izgalmas dolog hangzott el. Én ráérek. Talán kezdjük az áfa üggyel. Remélem, nem bántok meg senkit. Egy ilyen szakmai fórumon nem érdemes a városi legendák szintjén beszélgetni erről a történetről. Az építőipart tönkretette, szíven döfte. Képviselő úr, hány építőipari vállalat exportál? Nulla. Érintette őket az áfaellenőrzés? Legfeljebb marginálisan. Nem tudta érinteni, mert fogalmilag nem tartozhatott abba a körbe. Természetesen ennek voltak társadalmi költségei. Ha hagyjuk, hogy erodálódjanak az áfabevételek, annak is nagyon súlyos társadalmi költségei lettek volna. Egy ponton érték egyet Babák képviselő úrral. A bizalom dolgában. Ezért mondtam a bevezetőmben, hogy másképp, jobban, érthetőbben kellett volna elmondani. Hozzáteszem persze, ilyenfajta hibát kormányok rendre elkövetnek. Ha az NKTH a leszerződött innovációs támogatásokat nem adja oda, ha filmes közalapítvány nem kapja meg a pénzt, és nem tudja kifizetni a filmeseknek a szerződés szerint járó tételeket, az ugyanazt a bizalmat erodálja. Egyik sem jó.

Ami a nyugdíjpénztári ügyet illeti, megint csak azt kell mondanom, hogy nem érdemes a városi legendák szintjén beszélgetnünk erről, főleg nem szakértői körben. Képviselő úr például a széttépett papírral nagyon látványos volt. Nem szeretnék hasonlóan demagóg lenni, de el kell játszanom a gondolattal, hogy visszakerdezzek. A munkáltatói tb-járulék drasztikus csökkentése az első Orbán-kormány idején felelős lépés volt? Csökkentette a nyugdíjalap bevételeit? Drasztikusan csökkentette, 44 százalékról (Sic!) 29-re talán? Már nem emlékszem, pontosan a számra. Hiányzott az a pénz a nyugdíjalapból? De még mennyire, hogy hiányzott! Ezzel csak azt akarom mondani, hogy nem érdemes úgy tenni, mintha a magyar államháztartásban minden abszolút a helyén lenne. A társadalombiztosítás egy teljesen biztosítási alapon működő biztosítási rendszer, ahol pontosan tudjuk, hogy mennyi bevétel kell, és mennyit szedünk be. Sose annyit szedtünk be, ez mindig egy adópolitikai, költségvetés-politikai, sőt, gazdaságpolitikai döntés volt, hogy járulék formájában, adó formájában szedjük-e be, milyen arányban, ki tesz bele még a járulékfizetőkön kívül a nyugdíjalapba.

Következésképpen az a kérdésfeltevés, hogy felelőtlenség volt-e ennyivel megrövidíteni a nyugdíjalapot, nem igaz. Nem a nyugdíjalap rövidült meg. Annál is inkább, mert a bevezetésekor kötelezettséget vállalt a kormány, a parlament arra, hogy a

nyugdíjalapban mindig lesz elég pénz a nyugdíjak kifizetésére. Éppen azért, hogy ne a magán-nyugdíjpénztári rendszer miatt aggódjanak az emberek. Persze, ezt valahonnan biztosítani kellett, vagy más kiadások csökkentésével, vagy a hiány növelésével. Csodák természetesen nincsenek. Változatlanul úgy gondolom, hogy jót tettünk volna az országgal akkor, ha segítettünk az embereknek, hogy a majdani időskori ellátásukra maguk, szabályozott keretek között, takarékoskodjanak. Ez semmi egyéb, mint az egyébként is meglévő állami kötelezettség, ami nem látszik a költségvetési számokban, mert 10-20-30-50 év múlva esedékes, annak a rövid távon való kimutatása.

Ha Volner képviselő úrnak arra a kérdésre kell válaszolnom, hogy én magam mit tettem annak érdekében, hogy a nyugdíjrendszer fenntarthatóságát javítsuk, akkor úgy gondolom, nem keveset. 2006-ban az Államreform Bizottság vezetőjeként én kezdeményeztem azokat a lépéseket, amelyeket a korhatár előtti nyugdíjba vonulás korlátozása érdekében akkor megtett a kormány. Ezek megint olyan lépések, amelyek nem rövid, hanem közép- és hosszú távon érdemben javítják a helyzetet. Szóba hozta a nyugdíjindexálás dolgát. Magam egyébként akkor kezdeményeztem, hogy lépünk ki a svájci indexálásból, és térjünk át egy inflációkövető nyugdíjindexálási rendszerre. Valami prémium van akkor, ha a gazdasági növekedés nagyon gyors. Ezt akkor a politika nem tette magáévá, később a helyzet kényszerre ezt létrehozta.

Kicsit visszafelé haladva a magán-nyugdíjpénztári rendszerrel és az áfa üggyel is összefüggésben: az APEH-rendőrség dolga. Csak a rend kedvéért mondom, hogy ez nem az én pénzügyminiszteri időszakomra esik, de nem akarok kitérni a kérdés elől. Az APEH-rendőrséggel annyi történt, hogy miután kiderült, hogy az alkotmány sértő módon jött létre, emlékeznek, kétharmad, ki hogy szavazta meg, ezért az a létszám a pénzügyőrségen belül meglévő nyomozó erőkhöz került. Egyébként ott koncentráltak azok a képességek, hatáskörök. Ezeket aztán később lényegesen kibővítette a kormány, és ez a bűncselekmények felderítését volt hivatva elősegíteni. Az én időszakomban egyébként létszámcsökkenés az APEH-nél emlékezetem szerint nem volt.

Ha azt a kérdést tesszük föl, hogy helyeslem-e az adóbeszedéssel foglalkozó erők koncentrációját, akkor az a válasz, hogy messzemenően. Nem véletlen, hogy magam közigazgatási államtitkárként '95-ben kezdeményeztem az APEH és a vám- és pénzügyőrség valamilyen integrációját, ami akkor különböző ellenállások miatt nem volt sikeres. Örülök annak, hogy ez most láthatóan jól működik.

Őszintén nem értettem képviselő úr kérdését a közszféra, a béremelés és az elvárható teljesítmény növekedésének dolgában. Bocsánat, a kérdést nem értettem. Ha úgy tesszük föl, hogy az 50 százalékos béremelés a közalkalmazotknál vagy a 100 százalékos béremelés a köztisztviselőknél önmagában alapot adott-e arra a feltételezésre, hogy ettől majd hatékonyabban működik a közszféra, akkor természetesen csak azt a választ lehet rá adni, hogy bizonyosan nem. Ahhoz sok más, strukturális jellegű, szervezési, teljesítménymenedzsment és egyéb intézkedés szükséges. Ezek egy részét később, tulajdonképpen 2006-2007-ben elkezdjük bevezetni. Szomorú vagyok egyébként, hogy legalábbis ami a köztisztviselőket illeti, ezek tavaly nyáron hatályon kívül kerültek, a versenyvizsgától a teljesítményértékelési rendszerig. A versenyvizsga nem került semmibe, az csak tiszta rendszert teremtett volna a közszférába való bejutás tekintetében.

A közlekedési vállalatok hatékonysága, magyar járműgyártás. Szerintem érdemes kettéválasztani a kérdést. 2002 és 2008 között az állami vállalatok egy részének tekintetében sikeres volt az átalakítás. Az NVM a korábbi súlyos veszteségéből tartósan nyereséges, a költségvetési bevételekhez is érdemben hozzájáruló céggé vált, hasonlóképpen a Magyar Posta veszteségből tartós nyereségbe fordult. Az MFB nemhogy nem szorult tőkepótlásra, hanem rendszeresen 20 milliárd fölötti nyereséget produkált. Tehát úgy gondolom, ott jó a mérleg. Ahol nem jó, az egyértelműen a közlekedés, holott volt jó néhány program ezek

rendbetételére. Ezek részben a cégeken belüli belső ellenállás, részben pedig a politikai ellenállás okán nem valósultak meg. A másik kérdés, hogy a magyar járműgyártás, legyen az akár busz, akár villamos, akár vonat, ott azt kell mondani, hogy valamiért ügyetlennek vagy sikertelennek bizonyult a kormány mind a rendelkezésére álló pénzügyi eszközökkel, a beruházásokkal sem tudta lehetőséghez juttatni, helyzetbe hozni a magyar járműgyártást. Ez egy súlyos adósság, és nagyon remélem, hogy valakinek ez most sikerülni fog.

A lakástámogatási rendszer és ennek gazdaságélénkítő hatása. Az a baj, hogy az egyik hatás, hogy mibe kerül a költségvetésnek, nagyon pontosan és már rövid távon jelentkezik. A másik hatás, ami vitathatatlanul megvan, a mértéke azonban kérdéses, az nagyon nehezen megragadható. Nehéz megmondani azt, hogy mennyi lakás épült amiatt, hogy van egy ilyen támogatási rendszer, mennyi nem épült volna meg, és kiszámolni pontosan, reprezentatív módszerekkel nyilván becsülni lehet, kiszámolni pontosan nem, hogy ebből mennyi többletfoglalkoztatás és mennyi többlet-adóbevétel lett, ráadásul úgy, hogy mindnyájan tudjuk, hogy a foglalkoztatás tisztasága és az adózási fegyelem az építőiparban legendásan nem a legerősebb a magyar gazdaságban, sajnálatos módon. Amikor azt mondtam, hogy 250 milliárd forint, akkor megállapítottam egy tényt, hogy ennyi kiadás épült be, emlékezetem szerint, nagyságrendileg a lakástámogatások révén, ebben benne van természetesen a szocpoltól kezdve a kamattámogatásig minden más tényező. És persze, ez a pozitív oldalon is járt valamilyen következménnyel, abban nem lehetünk bizonyosak, hogy ez a kettő kiütötte-e egymást. Úgy gondolom, hogy nem, főleg, ha tudjuk, hogy egyébként 1 százalék GDP-növekedésből, a magyar adórátákat figyelembe véve, körülbelül 0,4 százaléknyi az, ami adóbevételként, költségvetési többletbevételként jelentkezik.

Gyurcsány miniszterelnök úr nyilatkozata és az én távozásom. Jó lelkiismerettel mondtam akkor is, mondom most is, természetesen a kormány és a miniszterelnök a költségvetési folyamatok minden részletéről időben és teljes körű tájékoztatást kapott. Ha valakinek a kérdésére nem válaszoltam volna, akkor elnézést kérek és pótolom, ez csak a figyelmetlenségemnek tudható be.

Újabb észrevételek

ELNÖK: Babák képviselő úr jelezte, hogy még egy megjegyzése van. Parancsoljon!

BABÁK MIHÁLY (Fidesz): A megjegyzésem az áfa-visszatartás következményére vonatkozik. Húsipari és sok más cég, amelyek exportáltak, beruházásokat rendeltek meg, és ezek nem tudtak fizetni az építőiparnak, ahol sok ember dolgozik. Mindenki látta, hogy ez leállt. Biztos, hogy a likvid oldalról, a bankköltségek oldaláról érthetően megnövelte. Úgy gondolom, hogy a pénzügyi politikában nagyon erőteljes a fiskális restriktív, és csak jogi eszközökkel próbálják megoldani. Nagy baj, ha valaki nem látja a reálszféra mozgását egy-egy ilyen restriktív, pénzvisszatartó ügy során. Mellé kell tennem, az igazság másik oldala az, hogy az állam például nagyon sok beruházást nem fizetett ki, késleltette, mert szerette volna manipulálni az államháztartás hiányát.

A nyugdíjügyben lehet demagógiáról beszélni, de tudja, most még egyszer elmondom, egy másik példán keresztül. Van a zsebemben 100 forint, átteszek a másik zsebembe 50 forintot, de 100 forintot kell fizetnem, ezért hitelt veszek föl. Valakinek ebből nagy haszna volt. Tudniillik csak költséget növelt azzal, hogy a hiányt gerjesztette, a hiányt pedig hitellel kell pótolni. Nem annyira falusi és kisvárosi példabeszéd ez, hanem a józan paraszti észnek és a reálfolyamatok ismeretének kell dominálni e tekintetben. Hogy hozzátegyem még, hogy ez nemcsak valami halvány ötlet volt, mindenütt a világon, ahol alkalmazták ezt a harmadik lábat, megbukott, hiszen van állam nyugdíj, és van öngondoskodás, amire a magyar jövedelmek mellett, és önök nem tüsténkedtek a minimálbér emelésében sem, nem igazán van

túl sok szabad forrása a lakosságnak. Az öngondoskodást akkor lehet elvárni, ha majd közeledünk az uniós bérekhez, addig viszont nagyon stabilnak és fixnek kell lenni, megnyugtatónak kell lenni az állam nyugdíjnak. Erre voltak alapvetően megfontolt megoldások, amelyek nem mindig estek jól a nyugdíjasoknak, de azt el kell ismernem, hogy a gondolkodás iránya nem volt rossz. De az nem demagógia, hogy valaki hitelt vesz fel arra, mi különben bent van az állami kasszában, csak éppen kiutalja egy harmadik pillérnek, egy kötelező magánnyugdíjpénztárnak.

Még egy dolgot hadd mondjak el. Említette a polgári kormány idején a munkaerő árának, költségeinek csökkentését. Ha gazdasági nehézségek vannak, és nem versenyképes a gazdaság, akkor a munkabért terhelő költséget illik csökkenteni. Hogy ez generál versenyképességet vagy sem, a piaci trendektől is függ. Úgy gondolom, nyilvánvaló, hogy ha az állam csökkent valamilyen adóterhet, azzal a bevételek csökkennek, és ezzel a hiány növekszik, de lehetséges, hogy a multiplikátor hatás mellett a gazdaságra olyan pozitívan hat, hogy az versenyképes lesz. Úgyhogy ezeket a jogászai stigmákat nem igazán viselem el, mert az élet ennél lényegesen bonyolultabb. Az pedig a történelem dolga, hogy a polgári kormány részéről a munkabért terhelő költségek csökkentése milyen hatással volt, és mennyiben járult hozzá az akkori helyzethez. Azt a hatást ismerjük, mert akkortájt kevesebb volt az államháztartás adóssága, most viszont iszonyúan megnövekedett.

DR. DRASKOVICS TIBOR, volt pénzügyminiszter: Elnök úr, egyetlen mondatot megenged ezzel kapcsolatban? Azért, hogy ne maradjon közöttünk félreértés. Nagyon helyeslem a munkaadói járulékcsoökkentést. Nagyon helyeslem. Csak azért hoztam föl ezt a példát, és köszönöm szépen, hogy így reagált rá, hogy világossá tegyem, egy olyan lépés, ami adott esetben a nyugdíjalap bevételeit mérsékli, más megfontolások szerint lehet, hogy helyes és jó irányú lépés. Önmagában az, hogy csökkennek a bevételek, például nyugdíjjárulék ágon, lehet jó, lehet rossz. Ezt ördögtől valónak, felelőtlennek minősíteni önmagában, úgy gondolom, nem megalapozott lépés. Szerintem magával a magánnyugdíjpénztárral sem ez a helyzet, de hát nem értünk egyet. Van ilyen.

ELNÖK: Volner képviselő úrnak adok szót két mondat erejéig.

VOLNER JÁNOS (Jobbik): Köszönöm szépen. Miniszter úr, csak számszerűsíteni szeretném az adatokat. Most emlékezetből dolgozom, de viszonylag nagy pontossággal. 1999-ben érte el a lakásépítés a mélypontját Magyarországon, akkor 19 300 lakás épült, aztán, amikor az első Orbán-kormány otthonteremtési programja beindult, és ennek folyamányaként beindult a hazai lakáspiac, 2004-2005-ben már 40 ezer fölött volt ez a szám. 2009-ben, ez a második Orbán-kormány terhes öröksége, amit a szocialistáktól örökölt, már 17 ezer volt az építési engedélyek száma, amiből vélhetően az adatsorok alapján 14 ezer épített lakás készült el, vagyis harmadára visszaesett az építőipari piac, ez drámai csökkenést jelent.

És még egyetlen mondat csupán. Amit mi szorgalmaztunk volna a költségvetési fegyelem tartós javítása érdekében, az elsősorban a programalapú költségvetési szemlélet magyarországi bevezetése. *(Az elnök elveszi a hangot.)* Köszönöm szépen.

A napirendi pont lezárása

ELNÖK: Egy utolsó kérdést, ha megenged miniszter úr. Az ön minisztersége alatt ugyanazok a folyamatok zajlottak tovább, mint László Csaba úr minisztersége idején, ez a csaknem 3 százalékos államadósság-növekedés az ön idejében is megfigyelhető. Érez-e valamilyen jellegű felelősséget adott esetben azért, hogy az elképzeléseit nem tudta megvalósítani? Ki akadályozta meg ebben? Mi volt az oka annak, hogy a tendenciát nem

sikerült megfordítani, sőt, 2005 végére most már a maastrichti kritériumnak azt a szakaszát sem sikerült tartani, hogy 60 százalék alatt maradjon az államadósság? Miben látja a sikertelenség okát,

DR. DRASKOVICS TIBOR, volt pénzügyminiszter: Csak a történeti hűség kedvéért: az Eurostat kimutatása szerint 2003 végén az államadósság a GDP 58,3 százalékát tette ki. 2004 végén 59,4 százalékát. Ez 0,8 százalékos növekedés. Ezért tudok felelősséget vállalni. 2005 elején megváltam a miniszteri tisztségtől, ezt önök pontosan tudják. Az, hogy ugyanazok a folyamatok mentek változatlanul tovább, és 3 százalékos növekedés volt, azt hiszem, nem igaz.

Ha valamiért nincs jó lelkiismeretem, az a strukturális lépések elmaradása. Erre persze sokféle magyarázat van, nem az, hogy nem voltak erre vonatkozó javaslatok, mert voltak, hanem az, hogy hiányzott az a politikai közeg, az a felelős gondolkodás a politikai elitben, kormányban és ellenzékben, ami ezekhez, a hosszú távon szükséges, rövid távon fájdalmas lépésekhez elengedhetetlen lenne. Ha ebből többet lehetett volna 2004-ben megtenni, akkor jobb lelkiismerettel tekintenek vissza a pénzügyminiszteri működésekre.

Az ülés bezárása

ELNÖK: Köszönöm szépen, miniszter úr, hogy rendelkezésünkre állt. További jó munkát, szép napot kívánok önnek. Képviselőtársaimnak jelzem, hogy az 1. napirendi pont végére értünk. Az Egyebekben, úgy látom, nincs senkinek mondanivalója. Ezért a mai bizottsági ülést bezárom. Köszönöm mindenkinek a részvételt. Viszontlátásra!

(Az ülés befejezésének időpontja: 12 óra 59 perc.)

Dr. Dancsó József

az albizottság elnöke

Jegyzőkönyvvezető: Csoknyay Edit